

KPS.430.006.2022

Nr ewid. 60/2022/P/22/001/KPS

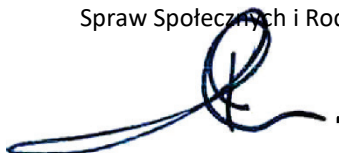
Informacja o wynikach kontroli

Wykonanie budżetu państwa w 2021 r.
w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych
oraz wykonanie planów finansowych:
Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,
Funduszu Emerytur Pomostowych,
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
– państwowej osoby prawnej

MISJA

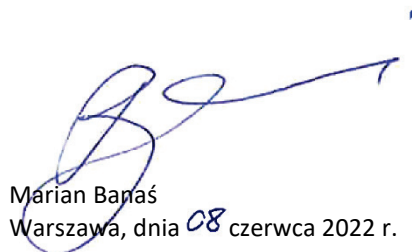
Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

p.o. Dyrektor Departamentu Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny

Dariusz Rogowski

Zatwierdzam:
Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś
Warszawa, dnia 08 czerwca 2022 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	4
2. OCENA OGÓLNA	6
3. WYNIKI KONTROLI WYKONANIA BUDŻETU PAŃSTWA I BUDŻETU ŚRODKÓW EUROPEJSKICH W CZĘŚCI 73 – ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH	8
3.1. DOCHODY BUDŻETOWE.....	8
3.2. WYDATKI BUDŻETU PAŃSTWA	8
4. WYNIKI KONTROLI WYKONANIA PLANU FINANSOWEGO FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH	9
4.1. WYKONANIE PLANU PRZYCHODÓW FUS	9
4.2. WYKONANIE PLANU KOSZTÓW FUS.....	10
4.3. STAN FUS	12
4.4. EFEKTY RZECZOWE PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI.....	12
5. WYNIKI KONTROLI WYKONANIA PLANU FINANSOWEGO FUNDUSZU EMERYTUR POMOSTOWYCH	13
5.1. WYKONANIE PLANU PRZYCHODÓW FEP	13
5.2. WYKONANIE PLANU KOSZTÓW FEP.....	13
5.3. STAN FEP	13
5.4. EFEKTY PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI.....	13
6. WYNIKI KONTROLI WYKONANIA PLANU FINANSOWEGO ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH JAKO PAŃSTWOWEJ OSOBY PRAWNEJ	15
6.1. WYKONANIE PLANU PRZYCHODÓW ZAKŁADU	15
6.2. WYKONANIE PLANU KOSZTÓW I WYDATKÓW MAJĄTKOWYCH ZAKŁADU.....	16
6.3. STAN ŚRODKÓW ZAKŁADU	21
6.4. EFEKTY RZECZOWE PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI.....	22
7. PLAN W UKŁADZIE ZADANIOWYM I PLAN DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU	27
7.1. PLAN W UKŁADZIE ZADANIOWYM	27
7.2. PLAN DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU.....	27
8. SPRAWOZDANIA	29
9. INFORMACJE DODATKOWE	30
10. ZAŁĄCZNIKI	31
10.1. KALKULACJA OCENY OGÓLNEJ W CZĘŚCI 73 – ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH.....	31
10.2. KALKULACJA OCENY OGÓLNEJ FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH	32
10.3. KALKULACJA OCENY OGÓLNEJ FUNDUSZU EMERYTUR POMOSTOWYCH.....	33
10.4. KALKULACJA OCENY OGÓLNEJ ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH – PAŃSTWOWEJ OSOBY PRAWNEJ	34
10.5. DOCHODY BUDŻETOWE W CZĘŚCI 73 – ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH.....	35
10.6. WYDATKI BUDŻETU PAŃSTWA W CZĘŚCI 73 - ZUS.....	36
10.7. WYKONANIE PLANU FINANSOWEGO FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH	37
10.8. WYKONANIE PLANU FINANSOWEGO FUNDUSZU EMERYTUR POMOSTOWYCH.....	40
10.9. WYKONANIE PLANU FINANSOWEGO ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH – PAŃSTWOWEJ OSOBY PRAWNEJ	41
10.10. ZATRUDNIENIE I WYNAGRODZENIA W ZUS – PAŃSTWOWEJ OSOBY PRAWNEJ.....	44
10.11. WYKAZ PODMIOTÓW, KTÓRYM PRZEKAZANO INFORMACJĘ O WYNIKACH KONTROLI.....	45

1. WPROWADZENIE

Cel kontroli

Ocena wykonania w 2021 r. budżetu państwa w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz planów finansowych: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych oraz ZUS – państwowej osoby prawnej pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta

Zakres kontroli

- realizacja dochodów i wydatków budżetu państwa,
- sporządzenie rocznych sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2021 r. w zakresie operacji finansowych,
- system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości i rzetelności sporządzania sprawozdań,
- nadzór i kontrola, sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust.1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹,
- planowanie i realizacja przychodów,
- planowanie i wykonanie kosztów oraz efekty realizowanych zadań, w tym stopień ich realizacji.

Jednostka kontrolowana

Centrala Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie

Działalność Zakładu Ubezpieczeń Społecznych reguluje ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych². ZUS jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną. Organami Zakładu są: Prezes, Zarząd oraz Rada Nadzorcza. Prezes Zakładu jest dysponentem części budżetu państwa 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych (dalej: 73 – ZUS). Nadzór, w zakresie zgodności działań ZUS z obowiązującymi przepisami, sprawuje minister ds. zabezpieczenia społecznego.

Do zakresu działania Zakładu należy realizacja przepisów o ubezpieczeniach społecznych, a w szczególności:

- stwierdzanie i ustalanie obowiązku ubezpieczeń społecznych;
- ustalanie uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych oraz wypłacanie tych świadczeń;
- wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy (dalej: FP), Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (dalej: FGŚP);
- prowadzenie rozliczeń z płatnikami składek z tytułu należnych składek i wypłacanych przez nich świadczeń podlegających finansowaniu z funduszy ubezpieczeń społecznych lub innych źródeł;
- prowadzenie indywidualnych kont ubezpieczonych i kont płatników składek;
- orzekanie przez lekarzy orzeczników Zakładu oraz komisje lekarskie Zakładu dla potrzeb ustalania uprawnień do świadczeń z ubezpieczeń społecznych.

Za pośrednictwem Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: FUS) i Funduszu Emerytur Pomostowych (dalej: FEP) prowadzone są rozliczenia pobieranych składek i wypłacanych świadczeń. W ramach części 73 – ZUS prowadzone są rozliczenia z budżetem państwa z tytułu m.in.: dotacji dla FUS, świadczeń zleconych ZUS do wypłaty oraz realizowanych przez ZUS zadań w zakresie polityki i pomocy społecznej. Zadania realizowane są przez ZUS – państwową osobę prawną (dalej: Zakład).

Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

W 2021 r. dochody w części 73 wyniosły 219 104,0 tys. zł (112,5% planu po zmianach), a wydatki w kwocie 44 275 352,0 tys. zł (99,8% planu po zmianach). W ramach części 73 sfinansowano m.in.: dotację i jednorazową wpłatę do FUS, dotację dla FEP, wpłatę do Funduszu Rezerwy Demograficznej (dalej: FRD) oraz składki na ubezpieczenia społeczne, świadczenia zlecone ZUS do wypłaty oraz realizowane przez ZUS zadania w zakresie polityki i pomocy społecznej.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

FUS jest państwowym funduszem celowym, powołanym do realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych³. W ramach FUS wyodrębnione zostały fundusze: emerytalny, rentowy, chorobowy, wypadkowy. Przychody FUS pochodzą m.in.: ze składek na ubezpieczenia społeczne niepodlegających przekazaniu na rzecz otwartych funduszy emerytalnych (dalej: OFE), z dotacji budżetu państwa oraz ze środków FRD. Z FUS finansowane są m.in.: wypłaty świadczeń, wydatki na prewencję rentową i wypadkową, odsetki za nieterminowe wypłaty świadczeń, odpisy stanowiące przychody Zakładu, wydatki na pokrycie niedoboru środków niezbędnych do zapewnienia wypłat emerytur kapitałowych. Dysponentem Funduszu jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych⁴. W skład Zakładu wchodzi centrala i terenowe jednostki organizacyjne⁵. Prezes Zakładu realizuje zadania należące do zakresu jego działania

¹ Dz. U. z 2021 r. poz. 305, ze zm., dalej: ufp.

² Dz. U. z 2021 r. poz. 423, ze zm., dalej: ustawa o sus lub ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych.

³ Art. 51 ust. 1 ustawy o sus.

⁴ Art. 51 ust. 2 ustawy o sus.

⁵ Art. 67 ust. 1 ustawy o sus.

za pomocą komórek organizacyjnych Centrali Zakładu i terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu⁶.

W 2021 r. przychody FUS wyniosły (w ujęciu memoriałowym) 274 049 694,1 tys. zł (94,1% planu). Dotacja z budżetu państwa wyniosła 34 990 124,0 tys. zł i stanowiła 12,8% przychodów FUS. Koszty wyniosły 284 467 506,7 tys. zł (98,7% planu po zmianach). Stan Funduszu na dzień 31 grudnia 2021 r. wynosił 7 308 901,5 tys. zł.

Fundusz Emerytur Pomostowych

FEP jest państwowym funduszem celowym powołanym w celu finansowania emerytur pomostowych⁷. Dysponentem Funduszu jest ZUS⁸.

Zrealizowane w 2021 r. przychody FEP wyniosły 1 551 658,5 tys. zł (93,8% planu po zmianach), a koszty 1 541 913,9 tys. zł (92,0%). Stan Funduszu na koniec 2021 r. wynosił 73 315,8 tys. zł.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – państwowa osoba prawna

Zakład w 2021 r. realizował zadania dotyczące świadczeń społecznych oraz dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej. W 2021 r. nie zmieniły się ramy organizacyjno-prawne funkcjonowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określone w ustawie o sus oraz w statucie. Zakład dysponuje środkami finansowymi trzech funduszy celowych, tj. FUS, FEP i FRD. Na koniec 2021 r. w Centrali Zakładu funkcjonowało 31 komórek organizacyjnych. W terenie działały 43 oddziały, w ramach których funkcjonowało łącznie 208 inspektoratów oraz 70 biur terenowych.

W 2021 r. Zakład zrealizował przychody w wysokości 4 946 567,5 tys. zł, co stanowiło 103,2% planu finansowego. Koszty działalności bieżącej Zakładu w 2020 r. wyniosły 5 393 471,4 tys. zł, tj. 92,6% planu po zmianach. Za 2021 r. Zakład odnotował stratę w kwocie 446 903,8 tys. zł.

Kontrola została przeprowadzona na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁹.

⁶ § 2 ust. 4 Statutu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 18, poz. 93) od 25 marca 2021 r. § 4 Statutu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 4 marca 2021 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. poz. 431).

⁷ Art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924, ze zm.), dalej: ustawa o emeryturach pomostowych.

⁸ Art. 29 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych.

⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623.

2. OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2021 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz planów finansowych: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej

Część 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie budżetu państwa w 2021 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Rzetelnie zaplanowano oraz w sposób celowy i gospodarny zrealizowano wydatki w kwocie 67 636 109,6 tys. zł. Pozytywnie zaopiniowano roczne sprawozdania budżetowe, zostały one sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym. Sprawozdania przedstawiają wiarygodne dane o dochodach i wydatkach. Dysponent części 73 prawidłowo sprawował nadzór i kontrolę nad wykonaniem budżetu.

Fundusz Ubezpieczeń Społecznych

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie w 2021 r. planu finansowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W 2021 r. przychody FUS wyniosły 274 049 694,1 tys. zł. Przypis składki wyniósł 228 709 606,3 tys. zł. Dotacja otrzymana z budżetu państwa była o 4,4% wyższa niż w 2020 r. i wyniosła 34 990 124,0 tys. zł.

Zrealizowane w 2021 r. koszty FUS wyniosły 284 467 506,7 tys. zł i były o 1,3% niższe od kosztów uwzględnionych w planie po zmianach. Transfery na rzecz ludności wyniosły 276 205 395,0 tys. zł i były wyższe o 6,0% niż w 2020 r.

Nie stwierdzono niecelowego lub niegospodarnego wydatkowania środków publicznych. Koszty poniesione zostały na realizację zadań ustawowych.

Fundusz Emerytur Pomostowych

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie w 2021 r. planu finansowego Funduszu Emerytur Pomostowych.

Koszty poniesione zostały na realizację zadań ustawowych. Nie stwierdzono niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków publicznych. Pozytywną ocenę uzasadnia także fakt, że ZUS prawidłowo realizował przychody.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych – państwowa osoba prawna

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonanie w 2021 r. planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej.

W wyniku kontroli 34,4% kosztów poniesionych w Centrali Zakładu stwierdzono, że zostały one zrealizowane z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonych w ufp. Nie stwierdzono niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków publicznych. Koszty poniesione zostały na realizację zadań ustawowych. Pozytywną ocenę uzasadnia także fakt, że prawidłowo realizowano przychody.

Sprawozdania

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie prawidłowość sporządzania sprawozdań za 2021 r. przez dysponenta części 73 – ZUS oraz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych, Funduszu Rezerwy Demograficznej i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej.

Sprawozdania:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych dla części ZUS – 73 (Rb-23);
- z wykonania planu dochodów budżetowych dla części 73 – ZUS (Rb-27);
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa dla części 73 – ZUS (Rb-28);

- z wykonania wydatków budżetu państwa w układzie zadaniowym dla części 73 – ZUS (Rb-BZ1);
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r.¹⁰ planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (Rb-40);
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS (Rb-33);
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FEP (Rb-33);
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na rok 2021 planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS (Rb-40);
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na rok 2021 planu finansowego państwowego funduszu celowego FEP (Rb-40);
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS w układzie zadaniowym (Rb-BZ2);
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FEP w układzie zadaniowym (Rb-BZ2) oraz
- sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2021 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z) dla ZUS – państwowej osoby prawnej, FUS i FEP.

Sprawozdania zostały sporządzone prawidłowo i były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Przyjęty system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość i rzetelność sporządzania sprawozdań. Skontrolowane sprawozdania zostały sporządzone terminowo i poprawnie pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

Kalkulację oceny ogólnej kontrolowanego podmiotu przedstawiono w załącznikach nr 10.1–10.4 do niniejszej Informacji.

¹⁰ Dz. U. poz. 190, ze zm., dalej: ustawa budżetowa na rok 2021.

3. WYNIKI KONTROLI WYKONANIA BUDŻETU PAŃSTWA I BUDŻETU ŚRODKÓW EUROPEJSKICH W CZĘŚCI 73 – ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

3.1. DOCHODY BUDŻETOWE

Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r., kontrola dochodów budżetowych w części 73 – ZUS została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego.

Zrealizowane w 2021 r. dochody wyniosły 219 104,0 tys. zł, co stanowiło 112,5% dochodów planowanych w ustawie budżetowej na rok 2021 i 84,6% zrealizowanych w 2020 r. Wyższa kwota dochodów od zaplanowanej wynikała głównie z ujęcia w dochodach środków wycofanych z OFE w związku z realizacją art. 111a ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych¹¹. Kwota tych środków była wyższa ze względu na większą liczbę osób, których środki podlegały przekazaniu na dochody budżetu państwa, jak również wyższą przeciętną wysokość zwrotu.

Dochody w 2021 r. były niższe od osiągniętych w 2020 r. głównie z powodu niższych dochodów uzyskanych ze środków wycofanych z OFE ze względu na mniejszą liczbę osób, których środki podlegały przekazaniu na dochody budżetu państwa (przeciętnie 294 miesięcznie, wobec 492 w 2020 r.). Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. nie wystąpiły należności pozostałe do zapłaty, w tym zaległości netto.

Dane o wykonaniu planu dochodów zostały zawarte w załączniku nr 10.5 do Informacji.

3.2. WYDATKI BUDŻETU PAŃSTWA

W ustawie budżetowej na rok 2021 wydatki w części 73 zaplanowano w wysokości 67 636 109,6 tys. zł. Planowane wydatki zmniejszone zostały nowelizacją ustawy budżetowej do kwoty 62 636 471,0 tys. zł.

Plan po zmianach wyniósł 44 381 109,6 tys. zł, a wykonane w 2021 r. wydatki wyniosły 44 275 352,0 tys. zł, co stanowiło 99,8% planu po zmianach. W porównaniu do 2020 r. były one niższe o 18,7%. Wydatki obejmowały głównie (w nawiasach wykonanie planu po zmianach oraz wykonania w stosunku do roku ubiegłego):

- dotację dla FUS – 34 990 124,0 tys. zł (100%, 104,4%);
- dotację dla FEP – 1 202 182,0 tys. zł (100%, 160,9%);
- składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, w tym za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, pobierające zasiłek macierzyński oraz zatrudnione jako nianie – 3 514 474,5 tys. zł (98,6%, 97,2%).

Minister Finansów na podstawie czterech decyzji zmniejszył plan wydatków o kwotę 19 910 000,0 tys. zł, która wcześniej została zablokowana uchwałami Zarządu ZUS. Blokady środków wynikały z kondycji finansowej FUS – nie zachodziła konieczność uzupełniania środków Funduszu dotacją z budżetu państwa w takiej skali, jak pierwotnie zaplanowano.

Dane o wykonaniu planu wydatków zostały zawarte w załączniku nr 10.6 do Informacji.

¹¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 105, ze zm.

4. WYNIKI KONTROLI WYKONANIA PLANU FINANSOWEGO FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

4.1. WYKONANIE PLANU PRZYCHODÓW FUS

W 2021 r. przychody FUS wyniosły 274 049 694,1 tys. zł i były o 5,9% niższe od kwoty określonej w planie po zmianach oraz o 5,8% niższe od wykonania za 2020 r. Niższe przychody wynikały przede wszystkim z mniejszej o 35,8% dotacji z budżetu państwa.

Na kwotę przychodów (według przypisu – w ujęciu memoriałowym) złożyły się m.in.:

- składki na ubezpieczenie społeczne – 228 709 606,3 tys. zł, tj. o 0,3% wyższe od planu po zmianach i o 9,4% wyższe niż w 2020 r.,
- dotacja z budżetu państwa – 34 990 124,0 tys. zł, tj. 64,2% planu po zmianach i o 4,4% więcej niż w 2020 r.,
- wpłaty z OFE – 7 325 220,5 tys. zł, tj. o 4,8% wyższe od planu po zmianach i o 27,8% wyższe niż w 2020 r.,
- pozostałe przychody – 2 007 969,0 tys. zł, tj. o 5,3% wyższe od kwoty planowanej i o 28 339 540,2 tys. zł niższe niż w 2020 r.

Należności FUS w 2021 r. wyniosły 13 949 689,3 tys. zł¹² i były wyższe o 0,5% od stanu na początku roku budżetowego¹³. Złożyły się na nie: należności od płatników składek w kwocie 8 626 433,5 tys. zł, tj. niższe o 8,9% niż w 2020 r., rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń – 2 697 203,8 tys. zł – wzrost o 7,3% w stosunku do 2020 r., pozostałe należności w wysokości 2 626 052,0 tys. zł – wzrost o 38,7% w stosunku do poprzedniego roku m.in. z tytułu: nienależnie pobranych świadczeń, opłat prolongacyjnych oraz środków budżetowych do rozliczenia w następnym okresie.

W latach 2018-2020 przychody FUS miały tendencję wzrostową¹⁴, natomiast w roku 2021 nastąpił spadek w stosunku do roku 2020. Wynikało to z jednorazowego dofinansowania Funduszu w grudniu 2020 r. kwotą 12 000 000 tys. zł z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Składki w latach 2018-2021 miały stałą tendencję wzrostową, pozostałe przychody dotyczące przypisów utrzymywały się na podobnym poziomie.

Subkonta

Na koniec 2021 r. kwota składek zaewidencjonowanych na subkontach¹⁵ wyniosła 554 774 951,4 tys. zł i w porównaniu do 2020 r. zwiększyła się o 6,5%. Liczba subkont zwiększyła się o 4,0% z 19 630,5 tys. do 20 411,5 tys. Średni stan środków na subkontach zwiększył się z 26,5 tys. zł w 2020 r. do 27,2 tys. zł w 2021 r., tj. o 2,6%. Wzrost środków na subkontach spowodowany był wpłatą składek na ubezpieczenie emerytalne, waloryzacją środków, ewidencją środków otrzymanych z OFE w ramach suwaka bezpieczeństwa.

Suwak bezpieczeństwa

Liczba osób objętych „suwakiem bezpieczeństwa” w 2021 r. wyniosła 361 995 i była o 3,0% wyższa niż w 2020 r. W ramach suwaka bezpieczeństwa z OFE do FUS w 2021 r. przekazano 7 325 220,5 tys. zł, tj. więcej o 27,8% niż w 2020 r. Zwiększenie kwoty środków przekazanych przez OFE w ramach suwaka bezpieczeństwa wynikało m.in. ze wzrostu wartości jednostek rozrachunkowych poszczególnych OFE w omawianym okresie. Wartość, według średniej ważonej, wzrosła odpowiednio z 41,24 do 53,40.

¹² Według sprawozdania Rb-40, bez odpisów aktualizujących wartość należności.

¹³ W 2021 r. nie wystąpiły należności przeterminowane.

¹⁴ W 2018 r. – 238 427 254 tys. zł, w 2019 r. – 246 173 342 tys. zł, w 2020 r. – 290 808 602 tys. zł, w 2021 r. – 274 049 694,1 tys. zł.

¹⁵ Subkonta zawierają informacje dotyczące wysokości należnych i wypłaconych składek na ubezpieczenie emerytalne w części, która podlega zapisaniu na subkoncie, zwaloryzowanej wysokości wypłaconych składek na ubezpieczenie emerytalne, kwoty środków przekazanych przez OFE, które odpowiadają wartości 51,5% umorzonych jednostek zapisanych na rachunku OFE na dzień 31 stycznia 2014 r. oraz kwoty środków przekazanych przez OFE, które odpowiadają wartości umorzonych jednostek w związku z ukończeniem przez ubezpieczonego wieku niższego o 10 lat od wieku emerytalnego. Po osiągnięciu przez ubezpieczonego wieku emerytalnego środki zgromadzone na subkoncie uwzględniane są w wyliczeniu emerytury.

4.2. WYKONANIE PLANU KOSZTÓW FUS

Zrealizowane w 2021 r. koszty FUS wyniosły 284 467 506,7 tys. zł i były o 1,3% niższe od planu po zmianach. W porównaniu do 2020 r. koszty były wyższe o 2,6%. Na koszty złożyły się głównie:

- transfery na rzecz ludności – 276 205 395,0 tys. zł, tj. niższe od planu po zmianach o 0,8% i wyższe o 6,0% od wykonania w 2020 r., w tym emerytury i renty – 245 505 489,9 tys. zł, pozostałe świadczenia – 30 699 905,0 tys. zł (w tym koszty przeciwdziałania COVID-19 – 3 184 839,0 tys. zł¹⁶);
- koszty bieżące – 4 053 410,3 tys. zł, tj. o 3,5% mniej niż w planie po zmianach i więcej o 1,0% niż w 2020 r., w tym: odpis na działalność ZUS – 3 865 499 tys. zł, prewencja rentowa – 100 881,0 tys. zł i prewencja wypadkowa – 79 767,9 tys. zł;
- pozostałe zmniejszenia – 4 208 701,4 tys. zł, tj. o 25,9% mniej niż w planie po zmianach i o 67,1% mniej niż w 2020 r.

Koszty poszczególnych funduszy wyniosły odpowiednio (w nawiasach wykonanie planu po zmianach i wykonanie względem 2020 r.):

- fundusz emerytalny – 193 151 334,4 tys. zł (99,8% i 108,2%), w tym: emerytury – 192 352 245,1 tys. zł, wypłaty środków z subkonta – 798 155,7 tys. zł. Większe wydatki wynikały ze wzrostu liczby wypłacanych świadczeń emerytalnych oraz ich waloryzacji;
- fundusz rentowy – 51 209 985,4 tys. zł (99,0% i 104,7%), w tym: renty – 41 625 768,8 tys. zł, dodatki do emerytur i rent – 6 818 989,7 tys. zł, zasiłki pogrzebowe – 1 751 787,5 tys. zł (w tym: 229 655,0 tys. zł – koszty przeciwdziałania COVID-19), prewencja rentowa – 100 881,0 tys. zł;
- fundusz chorobowy – 27 046 680,0 tys. zł (95,4% i 99,8%), w tym: zasiłki chorobowe – 14 112 517,4 tys. zł (w tym: 2 171 407,0 tys. zł – koszty przeciwdziałania COVID-19), zasiłki macierzyńskie – 9029,4 tys. zł, świadczenia rehabilitacyjne – 2 172 880,1 tys. zł;
- fundusz wypadkowy – 4 985 162,3 tys. zł (96,5% i 98,4%), w tym: renty – 3 588 934,2 tys. zł, zasiłki chorobowe – 664 322,7 tys. zł, jednorazowe odszkodowania – 306 959,5 tys. zł, świadczenia rehabilitacyjne – 136 336,1 tys. zł, prewencja wypadkowa – 79 767,9 tys. zł.

W latach 2018–2021 koszty FUS miały tendencję wzrostową¹⁷, co wynikało z wyższej liczby osób uprawnionych i pobierających świadczenia emerytalno-rentowe, jak i wyższych wypłat tych świadczeń, spowodowanych wzrostem wysokości przeciętnego świadczenia. W 2021 r. (w stosunku do 2020 r.) nastąpił wzrost przeciętnej miesięcznej emerytury o 6,9% (z 2474,56 zł do 2644,86 zł), renty z tytułu niezdolności do pracy o 4,7% (z 1948,6 zł do 2041,0 zł) oraz renty rodzinnej o 7,0% (z 2201,3 zł do 2355,7 zł).

Zobowiązania FUS wyniosły 12 205 973,5 tys. zł i były wyższe od planu po zmianach o 23,5% oraz o 15,2% od wykonania w 2020 r. FUS nie posiadał zadłużenia z tytułu pożyczek. Na koniec 2021 r. zobowiązania wobec OFE z tytułu składek wyniosły 46 744,4 tys. zł¹⁸.

Nienależnie pobrane świadczenia emerytalno-rentowe i nadpłaty świadczeń

W 2021 r. ujawniono 61 289 nadpłat na kwotę 119 786,3 tys. zł. W stosunku do roku 2020 wzrosła liczba nadpłat nowo ujawnionych o 17,5% przy jednoczesnym spadku kwoty o 9,8%. Ogólna liczba nienależnie pobranych świadczeń¹⁹ (nadpłat świadczeń niespowodowanych przez ZUS) wyniosła 58 176, tj. o 18,5% więcej niż w 2020 r. na łączną kwotę 116 717,4 tys. zł, tj. o 9,4% mniej niż w 2020 r. Z przyczyn leżących po stronie ZUS wystąpiło 3191 nadpłat na łączną kwotę 3068,9 tys. zł. Przyczynami nadpłat była m.in. błędna ocena stanu faktycznego lub błędna interpretacja przepisów, wprowadzenie błędnego zapisu do komputerowej bazy danych lub podwójne pobieranie świadczeń.

Wyrównania do wysokości należnego świadczenia

W 2021 r. wypłacono 4431 wyrównań do wysokości należnego świadczenia na łączną kwotę 37 343,0 tys. zł. W stosunku do 2020 r. obniżyła się liczba wyrównań o 28,5% oraz ich kwota o 21,8%. Przyczynami wypłaty wyrównań były m.in.: błędy pracowników (2248 wyrównań na łączną kwotę

¹⁶ Pozycja zawiera dodatkowe zasiłki opiekuńcze, zasiłki chorobowe z zachorowania na COVID-19, bądź objęcie kwarantanną oraz zasiłki pogrzebowe w związku ze zgonem na COVID-19.

¹⁷ W 2018 r. – 231 621 070,4 tys. zł, w 2019 r. – 246 625 656,3 tys. zł, w 2020 r. – 277 290 038,3 tys. zł, w 2021 r. – 284 467 506,7 tys. zł.

¹⁸ Łączna kwota zobowiązań wymagalnych według Rb-Z Funduszy zarządzanych przez ZUS obejmująca okres od 1999 r. do 2021 r.

¹⁹ Powstałych m.in. z powodu późnego zawiadomienia ZUS o zmianach w uprawnieniach do świadczeń, osiągnięcia przychodów powodujących zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia, przedłożenia nieprawdziwych dokumentów, późnego powiadomienia ZUS o zgonie świadczeniobiorcy, itp.

16 391,5 tys. zł), wyroki sądowe zmieniające decyzję organu rentowego (613 wyrównań na łączną kwotę 13 868,6 tys. zł), zmiany interpretacji przepisów (41 wyrównań na kwotę 819,6 tys. zł).

Odsetki za zwłokę w ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych

W 2021 r. ZUS wypłacił odsetki za opóźnienia w ustalaniu prawa i wypłacie świadczeń w kwocie 2331,2 tys. zł dla 6108 osób. W stosunku do 2020 r. obniżyła się zarówno liczba osób, którym wypłacono odsetki, jak również kwota wypłaconych odsetek – odpowiednio o 43,8% i 10,9%. Przyczynami wypłat odsetek były m.in.: wydanie decyzji i wypłaty świadczenia po terminie ustawowym, błędy leżące po stronie ZUS, zmiana wykładni przepisów, wykonanie wyroków sądowych. Zmniejszenie liczby i kwoty wypłaconych odsetek wynikało z wprowadzenia w życie od 31 marca 2020 r. art. 31zd ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych²⁰, zgodnie z którym ZUS nie był zobowiązany do wypłaty odsetek ustawowych za opóźnienie wówczas, gdy nie mógł dotrzymać terminu wydania decyzji lub wypłaty świadczenia przypadającego w okresie stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, albo w okresie 30 dni następujących po ich odwołaniu.

Zasiłki i świadczenia krótkoterminowe

W 2021 r. wypłacono²¹ 5 881 477 zasiłków i świadczeń krótkoterminowych (o 1,9% więcej niż w 2020 r.) na łączną kwotę 10 936 383,8 tys. zł, w tym m.in.: zasiłek chorobowy – 2 910 912 wypłat na kwotę 4 518 174,0 tys. zł, świadczenie rehabilitacyjne – 545 440 wypłat na kwotę 1 202 405,4 tys. zł, zasiłek pogrzebowy – 430 381 wypłat na kwotę 1 719 498,4 tys. zł. Cudzoziemcy w roku 2021 r. pobrali 77 225 zasiłków, tj. więcej o 26,9% w porównaniu do 2020 r. i świadczeń krótkoterminowych na łączną kwotę 436 100,1 tys. zł, tj. więcej o 19,8% w porównaniu do 2020 r. Najwięcej wypłacono zasiłków chorobowych – 45 548 na kwotę 195 433,4 tys. zł, zasiłków macierzyńskich – 14 334 na kwotę 195 886,1 tys. zł oraz zasiłków opiekuńczych – 14 864 na kwotę 24 194,0 tys. zł.

Nienależnie pobrane zasiłki i świadczenia oraz ich nadpłaty

W 2021 r. odnotowano 12 477 nienależnie pobranych lub nadpłaconych zasiłków na łączną kwotę 50 280,6 tys. zł, z tego z winy ubezpieczonych²² – 10 715 na kwotę 44 125,2 tys. zł, z winy płatnika składek lub innego podmiotu²³ – 1041 na kwotę 4273,8 tys. zł, z winy ZUS – 721 na kwotę 1881,6 tys. zł. W porównaniu do 2020 r. zwiększyła się zarówno liczba jak i kwota nadpłat z przyczyn leżących po stronie ZUS. Przyczynami nadpłat były m.in. pomyłki pracowników ZUS, błędne analizy oceny stanu faktycznego lub braki pouczeń świadczeniobiorcy o okolicznościach mających wpływ na prawo do świadczenia lub jego wysokość.

Dopłaty do zasiłków

W 2021 r. dokonano 197,3 tys. dopłat, tj. wypłat w terminie późniejszym różnicy między wypłaconą świadczeniobiorcy kwotą świadczenia, a kwotą należną świadczenia, na łączną kwotę 61 085,0 tys. zł. W porównaniu do 2020 r. wzrosła liczba dopłat o 4,7% oraz ich kwota o 13,7%. Dopłaty spowodowane były przyczynami leżącymi po stronie osób ubezpieczonych lub płatników składek, pracowników ZUS oraz zmianą parametrów wpływających na kwotę należnego świadczenia.

Odsetki za zwłokę przy wypłacie zasiłków

W 2021 r. wypłacono odsetki z tytułu opóźnienia w wypłacie zasiłków w 1704 sprawach, na łączną kwotę 1927,5 tys. zł. Do głównych przyczyn wypłaty odsetek do zasiłków należały m.in.: wyroki sądów zmieniające decyzje ZUS i przyznające świadczenie na podstawie innej wykładni przepisów oraz przedłużających się postępowań w zakresie prawidłowości objęcia ubezpieczeniami społecznymi i/lub podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia.

²⁰ Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm., dalej: ustawa o COVID-19.

²¹ Z funduszu chorobowego i funduszu wypadkowego.

²² M.in. wykonywanie pracy zarobkowej w okresie orzeczonej niezdolności do pracy/sprawowania opieki; wykorzystywanie zwolnienia lekarskiego od pracy niezgodnie z celem zwolnienia; zawarcie z pracodawcą umowy o pracę dla pozorów lub w celu obejścia prawa; fikcyjne podwyższanie wynagrodzenia lub podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne w celu otrzymania wyższych świadczeń.

²³ M.in. przekazanie do ZUS nieprawdziwych danych mających wpływ na ustalenie podstawy wymiaru zasiłku, uprawnienia do zasiłku lub jego wysokość, przekazanie do ZUS nieprawdziwych danych dotyczących okresu zatrudnienia lub ubezpieczenia, składanie za okres wsteczny dokumentów korygujących dane.

Postępowania w sprawie podlegania ubezpieczeniom społecznym

W 2021 r. oddziały ZUS przeprowadziły 43 051 postępowań administracyjnych w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym (o 28,6% więcej niż w 2020 r.), w tym 8122 w sprawach osób prowadzących działalność gospodarczą (o 2,8% więcej). W 2021 r. oddziały ZUS wydały łącznie 7414 decyzji stwierdzających podleganie ubezpieczeniom społecznym (więcej o 36,1%) oraz 15 720 decyzji o niepodleganiu ubezpieczeniom społecznym (więcej o 91,9%).

Ulgi w opłacaniu składek

W 2021 r. ZUS udzielał ulg wynikających z ustawy o sus oraz związanych z COVID-19, w tym tarcz antykryzysowych w łącznej kwocie 8 099 014,6 tys. zł. Do ZUS wpłynęło łącznie 962 775 wniosków o zastosowanie ulg w składkach, przy czym z roku poprzedniego pozostało do rozpatrzenia 42 741 wniosków. Rozpatrzono łącznie 879 210 wniosków, z tego pozytywnie – 869 440, negatywnie – 9151, natomiast w części negatywnie i w części pozytywnie – 619. Bez rozpoznania²⁴ pozostawiono 59 477 wniosków. Spośród wniosków rozpatrzonych pozytywnie wynikających z ustawy o sus – 60 386 rozłożono na raty (4 539 674,2 tys. zł), a dla 70 287 odroczone termin płatności (1 213 355,1 tys. zł). W odniesieniu do ulg wynikających z tarcz antykryzysowych w 730 642 przypadkach zwolniono z opłacania składek (2 298 522,5 tys. zł), a w 8125 – odstąpiono od pobierania odsetek za zwłokę (47 462,8 tys. zł).

4.3. STAN FUS

Stan FUS na początku roku 2021 wynosił 17 726 714,1 tys. zł, w tym:

- środki pieniężne – 14 445 734,9 tys. zł;
- należności – 13 876 771,9 tys. zł;
- zobowiązania – 10 595 792,6 tys. zł.

Stan FUS na koniec roku 2021 wynosił 7 308 901,5 tys. zł, w tym:

- środki pieniężne – 5 565 185,7 tys. zł;
- należności – 13 949 689,3 tys. zł;
- zobowiązania – 12 205 973,5 tys. zł.

Stan FUS na koniec 2021 r. był niższy o 35,0% od kwoty wskazanej w planie po zmianach oraz niższy o 58,8% w porównaniu do stanu na początku roku. Wynikało to z niepełnego wykorzystania dotacji z budżetu państwa (blokady środków).

4.4. EFEKTY RZECZOWE PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI

Na realizację zadań, wynikających z ustawy o sus wydatkowano w 2021 r. kwotę 276 385 899,8 tys. zł, tj. o 0,8% mniej w stosunku do planu po zmianach oraz o 6,1% więcej niż w 2020 r.

W 2021 r. zrealizowano następujące zadania: emerytury – 193 263 712,7 tys. zł, renty – 45 214 703,0 tys. zł, dodatki do emerytur i rent – 7 027 074,2 tys. zł, zasiłki chorobowe – 14 776 840,1 tys. zł, pozostałe zasiłki i świadczenia – 15 922 920,8 tys. zł, prewencja rentowa – 100 881,0 tys. zł i prewencja wypadkowa – 79 767,9 tys. zł. Kwoty dotyczące zadań realizowanych przez FUS ujęte były w planach rzeczowo-finansowych funduszy. ZUS monitorował przebieg wykonania planów finansowych funduszy, których jest dysponentem, zarówno w układzie tradycyjnym, jak i zadaniowym. Sporządzano syntetyczne materiały informacyjne obrazujące aktualną i prognozowaną sytuację finansową funduszy, identyfikowano przyczyny odchylenia od wielkości planowanych oraz podejmowano działania w przypadku stwierdzenia zagrożeń realizacji planów.

Przeciętna miesięczna wysokość świadczenia emerytalno-rentowego finansowanego z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w 2021 r. wyniosła 2552,87 zł i była wyższa o 6,9% od przeciętnej wysokości świadczenia w 2020 r. Przeciętna miesięczna emerytura wyniosła 2644,86 zł (wzrost o 6,9%), renta z tytułu niezdolności do pracy – 2040,98 zł (wzrost o 4,7%), renta rodzinna – 2355,68 zł (wzrost o 7,0%).

W 2021 r. przeciętna miesięczna liczba osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe finansowane z FUS wyniosła 7804,5 tys. Przeciętna miesięczna liczba wypłaconych emerytur wyniosła 5993 tys., rent rodzinnych – 1194,8 tys., rent z tytułu niezdolności do pracy – 616,8 tys. Przeciętna miesięczna liczba dodatków do emerytur i rent ukształtowała się na poziomie 2411,9 tys.

Dane o wykonaniu planu finansowego FUS zostały zawarte w załączniku nr 10.7 do Informacji.

²⁴ Przyczyną było m.in. niezłożenie dokumentacji, nieregulowanie kosztów egzekucyjnych, wycofanie wniosku lub spłata zadłużenia.

5. WYNIKI KONTROLI WYKONANIA PLANU FINANSOWEGO FUNDUSZU EMERYTUR POMOSTOWYCH

5.1. WYKONANIE PLANU PRZYCHODÓW FEP

W 2021 r. FEP osiągnął przychody w kwocie 1 551 658,5 tys. zł, tj. niższe od zaplanowanych o 6,4% oraz wyższe od wykonanych w 2020 r. o 47,7%. Główną pozycję przychodów stanowiły: dotacja z budżetu państwa w kwocie 1 202 182,0 tys. zł, niższa od planu o 11,1% oraz składki w kwocie 345 746,2 tys. zł, wyższe od zaplanowanych o 13,9%. W stosunku do roku poprzedniego dotacja była wyższa o 60,9%, natomiast składki były wyższe o 15,1%.

W latach 2019-2021 przychody FEP miały tendencję wzrostową²⁵, przy czym w roku 2019 nie było dotacji z budżetu państwa, a w kolejnych latach następował wzrost wynikający z dynamicznie rosnących wydatków przy stabilnym poziomie dochodów. W odniesieniu do składek (przypis) tendencja w latach 2018-2021 była wzrostowa z uwagi na wzrost wynagrodzeń będących podstawą wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. W odniesieniu do pozostałych przychodów w latach 2018-2021, odnotowano mniejsze dochody z lokowania środków FEP, przy czym w 2021 r. nastąpił wzrost w stosunku do roku 2020.

Należności na koniec 2021 r. wyniosły 17 311,9 tys. zł²⁶ i były niższe od zaplanowanych o 41,2% oraz wyższe o 2713,4 tys. zł, tj. o 18,6% od wykonania za rok 2020. W strukturze należności występowały należności od płatników z tytułu niezapłaconych składek wraz z odsetkami – 12 471,9 tys. zł, rozrachunki z tytułu wypłaconych świadczeń – 2943,6 tys. zł oraz pozostałe należności – 1896,4 tys. zł. W 2021 r. nie dokonywano umorzeń należności, natomiast w 759 przypadkach należności w kwocie 6034,7 tys. zł rozłożono na raty.

5.2. WYKONANIE PLANU KOSZTÓW FEP

W 2021 r. koszty FEP wyniosły 1 541 913,9 tys. zł i były niższe od zaplanowanych o 8,0% oraz wyższe od wykonanych w 2020 r. o 20,0%. Główną pozycję stanowiły emerytury pomostowe, które wyniosły 1 533 925,7 tys. zł i były niższe od planu o 8,1% i wyższe od wykonania w 2020 r. o 20,1%. Pozostałe koszty dotyczyły m.in. odpisu na działalność ZUSw kwocie 4081,0 tys. zł.

W latach 2018-2021 koszty FEP miały tendencję wzrostową²⁷, z uwagi na rosnącą liczbę osób pobierających świadczenia jak i wzrost wysokości przeciętnego świadczenia w wyniku waloryzacji.

Zobowiązania wyniosły 34 571,5 tys. zł i w stosunku do plany były wyższe o 8,3% oraz o 11,2% od wykonania w 2020 r.

5.3. STAN FEP

Stan FEP na początek roku 2021 wynosił 63 571,2 tys. zł (142,2% kwoty planu po zmianach). Stan Funduszu na koniec 2021 r. wyniósł 73 315,8 tys. zł i stanowił 266,6% planu i 115,3% stanu na początku roku. Stan środków pieniężnych na dzień 31 grudnia 2021 r. wynosił 90 575,3 tys. zł, a ich średni stan na rachunkach bankowych, w ujęciu kasowym wynosił 110 349,0 tys. zł miesięcznie.

5.4. EFEKTY PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI

Efektom działalności FEP jest finansowanie emerytur pomostowych. Łączna kwota wypłat emerytur pomostowych w 2021 r. wyniosła 1 533 925,7 tys. zł²⁸ i była wyższa o 257 161,3 tys. zł, tj. o 20,1% w stosunku do roku 2020. Środki posiadane przez Fundusz zabezpieczały w 100% wypłaty emerytur pomostowych, jednak wpływy ze składek pokrywały 22,5% wypłat.

W 2021 r. przeciętna miesięczna liczba osób pobierających emerytury pomostowe wynosiła 37 391, a przeciętna miesięczna emerytura pomostowa wyniosła 3418,69 zł i była wyższa niż w 2020 r. o 9,0%.

²⁵ W 2018 r. – 1 825 360 tys. zł, w 2019 r. – 313 601 tys. zł, w 2020 r. – 1 050 749 tys. zł, w 2021 r. – 1 551 658 tys. zł.

²⁶ W 2021 r. nie wystąpiły przeterminowane.

²⁷ W 2018 r. – 807 022 tys. zł, w 2019 r. – 1 058 300 tys. zł, w 2020 r. – 1 284 572 tys. zł, w 2021 r. 1 541 914 tys. zł.

²⁸ Bez kwoty dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów.

W 2021 r. przyznano 9171 emerytur pomostowych, tj. o 3,9% mniej niż w roku 2020.

ZUS monitorował przebieg wykonania wydatków zarówno w układzie tradycyjnym, jak i zadaniowym. Analizowano stopień ich realizacji na podstawie dostępnych danych uzyskanych z ewidencji finansowo-księgowej, ewidencji statystycznej, a także analiz kształtowania się wskaźników makroekonomicznych. Sporządzano syntetyczne materiały informacyjne obrazujące aktualną i prognozowaną sytuację finansową funduszy, identyfikowano przyczyny odchyłeń wykonań od wielkości planowanych oraz podejmowano działania w przypadku stwierdzenia zagrożeń realizacji planów.

Dane o wykonaniu planu finansowego FEP zawarto w załączniku nr 10.8 do Informacji.

6. WYNIKI KONTROLI WYKONANIA PLANU FINANSOWEGO ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH JAKO PAŃSTWOWEJ OSOBY PRAWNEJ

6.1. WYKONANIE PLANU PRZYCHODÓW ZAKŁADU

Przychody Zakładu za 2021 r. wyniosły ogółem 4 946 567,5 tys. zł, co stanowiło 103,2% planu po zmianach i 103,3% przychodów w 2020 r. Źródłami przychodów Zakładu były m.in.:

- odpis z FUS w wysokości 3 865 499 tys. zł, co stanowiło to 100% przychodów przewidzianych w ustawie budżetowej i zrealizowanych w 2020 r. Odpis wynosił 1,36% kosztów FUS i 78,1% przychodów Zakładu;
- zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych Zakładowi do wypłaty – 483 325 tys. zł, był o 8,9% wyższy od planowanego i o 9,1% wyższy od uzyskanego w 2020 r. Środki te stanowiły w 2021 r. 9,8% przychodów Zakładu;
- pobór i dochodzenie składek innych niż na FUS – 294 883 tys. zł. Przychody te były o 26,3% wyższe od planowanych i o 13,1% większe niż w 2020 r. Stanowiły one w 2021 r. 6% przychodów Zakładu, z tego 4% dotyczyło przychodów z tytułu poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenia zdrowotne, które w stosunku do 2020 r. wzrosły o 12,4%.
- pozostałe przychody – 287 034,3 tys. zł, były o 20,2% większe od planowanych i o 43,6% wyższe niż 2020 r.

W latach 2018-2021 przychody Zakładu wzrosły o 9,8% z 4 506 821,4 tys. zł do 4 946 567,5 tys. zł. Spośród największych pozycji przychodów, odpis z FUS zwiększył się w tym okresie o 4,3%. Kwota za pobór i dochodzenie składek innych niż na FUS wzrosła odpowiednio o 28,1%, a przychody z tytułu zwrotu kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty o 85,5%. Zwiększył się zakres zadań zleconych Zakładowi do realizacji.

Należności netto²⁹ Zakładu na dzień 31 grudnia 2021 r. wynosiły 92 041,7 tys. zł i były wyższe o 7,2% niż w 2020 r. Złożyły się na nie głównie inne należności – 83 691 tys. zł oraz należności z tytułu dostaw i usług – 8272,6. Stanowiły one odpowiednio 90,9% i 9,0% należności ogółem.

W 2021 r. nie wystąpiły w Zakładzie należności długoterminowe. Należności dochodzone na drodze sądowej wynosiły 3989,5 tys. zł i były niższe o 11,2% niż w 2020 r. Należności te w całości były objęte odpisem aktualizującym ich wartość.

Na dzień 31 grudnia 2021 r. w Centrali ZUS nie wystąpiły należności długoterminowe. Należności krótkoterminowe netto wynosiły 2927,8 tys. zł i w porównaniu z 2020 r. były wyższe o 91,9%. Złożyły się na nie głównie inne należności – 1987,5 tys. zł. W 2021 r. w Centrali ZUS nie umarżono należności. Wobec jednego podmiotu rozłożono na raty należności w kwocie 5,7 tys. zł oraz odroczone płatności w kwocie 31,7 tys. zł.

Dochodzenie należności przez ZUS

Należności z tytułu składek na FUS, FP, FGŚP, FEP oraz ubezpieczenie zdrowotne na koniec 2021 r. wyniosły 37 541 453 tys. zł³⁰ (oraz odsetki memoriałowe 20 492 848,2 tys. zł), tj. o 0,5% mniej niż w 2020 r. Należności te obejmowały okres do 31 grudnia 1998 r. oraz od 1 stycznia 1999 r.

Działaniami egzekucyjnymi objęto należności z tytułu składek i opłat egzekucyjnych w kwocie 21 830 817,4 tys. zł. Wskaźnik dochodzenia należności za 2021 r. wynosił 82%. Ulgami w spłacie (w tym: układami ratalnymi i odroczeniami terminów płatności) objęto kwotę pozostającą do zapłaty w wysokości 5 753 029,4 tys. zł³¹. Do rejestru należności trwale nieściągalnych (m.in. podmioty w stanie upadłości) wpisano kwotę 468 285,8 tys. zł³². Organy egzekucyjne zwróciły tytuły wykonawcze z protokołem nieściągalności na kwotę 86 356,5 tys. zł.

²⁹ To jest pomniejszone o odpisy aktualizujące wartość należności na łączną kwotę (minus) 76 208 tys. zł.

³⁰ W tym: 69,5% z tytułu ubezpieczeń społecznych, 25,3% z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego, 5,2% z tytułu FP i FGŚP oraz mniej niż 0,1% z tytułu FEP.

³¹ W tym udzielone na podstawie wniosków, w których jako przyczynę podano trudności związane z COVID-19.

³² Po zakończeniu postępowania upadłościowego, na koniec grudnia.

W 2021 r. ZUS skierował do egzekucji 2 584 278 tytułów wykonawczych na kwotę 5 658 069,1 tys. zł³³, tj. o 52,6% więcej niż w 2020 r. Do rejestru zastawów skarbowych wpisano należności na kwotę 667 946,3 tys. zł. W 2021 r. złożono 88 zawiadomień do prokuratury o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Wpisem do hipoteki dokonany przez sąd objęto 40 694 spraw na kwotę 1 743 527,3 tys. zł, wdrożono 724 postępowań egzekucyjnych realizowanych przez komornika sądowego na kwotę 127 604,8 tys. zł oraz wydano 4666 decyzji przenoszących odpowiedzialność za zadłużenie płatników składek na kwotę 358 619,6 tys. zł.

Badanie 15 spraw dobranych metodą celową według najwyższych kwot, dotyczących dochodzenia przez Centralę ZUS należności na kwotę 3468,2 tys. zł³⁴ wykazało, że ZUS podejmował działania zmierzające do odzyskania należności (wezwania do zapłaty, dochodzenie na drodze postępowania sądowego, postępowania komornicze, postępowania ugodowe).

Umorzenia należności

W 2021 r. wpłynęło do ZUS 16 263 wniosków o umorzenie należności. Wydano 1566 decyzji o umorzeniu należności z tytułu składek wraz z odsetkami w kwocie 87 406,9 tys. zł, tj. o 7,7% więcej niż w 2020 r. Umorzenia z tytułu ubezpieczeń społecznych wyniosły 68 268 tys. zł, ubezpieczeń zdrowotnych 15 130,2 tys. zł, FP i FGŚP 4008,7 tys. zł.

Przedawnienia należności

Wartość przedawnionych należności z tytułu składek wraz z odsetkami na koniec 2021 r. wyniosła 2 046 028,3 tys. zł i była wyższa o 58,6% niż w 2020 r. Należności z tytułu składek wraz z dodatkowymi opłatami wynosiły 977 449 tys. zł, a odsetki 1 068 579,3 tys. zł. Wyższa skala odpisanych należności wynikała z intensyfikacji przeglądu kont za okres do 2012 roku w ramach Programu Stabilizacji Pracy. Nie realizowano tego w pełnym zakresie w roku 2020, z powodu zaangażowania w obsługę zadań związanych z udzielaniem pomocy w ramach Tarczy Antykryzysowej.

6.2. WYKONANIE PLANU KOSZTÓW I WYDATKÓW MAJĄTKOWYCH ZAKŁADU

W 2021 r. koszty działalności bieżącej Zakładu wyniosły 5 393 471,4 tys. zł, co stanowiło 92,6% planu po zmianach. W porównaniu do 2020 r. koszty były większe o 7,7%. W stosunku do 2020 r. zwiększeniu uległy m. in. koszty amortyzacji oraz materiałów i energii.

W 2021 r. poniesiono m.in. następujące koszty rodzajowe (w nawiasach wykonanie planu po zmianach i wzrost w stosunku do 2020 r.):

- wynagrodzenia – 3 301 528,8 tys. zł (99,7 i 6,5%);
- usługi obce – 932 391,1 tys. zł (82,8% i 10,9%). Największe koszty poniesiono na usługi pocztowe i bankowe – 343 122,6 tys. zł oraz związane z przetwarzaniem danych 297 280,4 tys. zł;
- ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia – 690 271 tys. zł (93,7% i 7,7%);
- amortyzacja – 308 494,1 tys. zł (76,4% i 13,2%);
- materiały i energia – 114 604,5 tys. zł (73,6% i 4,3%).

Badaniem w Centrali ZUS objęto łącznie 71 zapisów księgowych w kwocie 205 916,4 tys. zł, co stanowiło 34,4% kosztów Centrali ZUS w 2021 r. Badana próba została wylosowana metodą MUS³⁵ z wygenerowanych z systemu księgowego Zakładu zapisów i dowodów księgowych, odpowiadającym pozapłacowym kosztom Centrali ZUS oraz dokonana doborem celowym i objęta w grupie kosztów majątkowych 20 zapisów na kwotę 88 671,4 tys. zł, tj. 43% objętych próbą kosztów, natomiast w grupie kosztów bieżących (ZF) 51 zapisów na kwotę 117 245 tys. zł, tj. 57% badanych kosztów.

W ramach analizowanej próby wydatków Centrali ZUS stwierdzono, że wylosowane koszty ponoszono zgodnie z planem finansowym w ramach realizacji ustawowych zadań jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami³⁶. Były one celowe i gospodarne oraz rzetelnie udokumentowane.

³³ Na ubezpieczenie społeczne 3 865 941,1 tys. zł, na ubezpieczenie zdrowotne 1 512 672, 5 tys. zł, na FP, Fundusz Solidarnościowy (dalej: FS) i FGŚP 278 482 tys. zł, na FEP 973,6 tys. zł.

³⁴ Kwota wyższa od należności netto na koniec roku, ponieważ uwzględnia odpisy aktualizujące wartość należności.

³⁵ Z prawdopodobieństwem wylosowania proporcjonalnym do wartości wydatku.

³⁶ W 2021 r. w Centrali ZUS obowiązywały: polityka rachunkowości ZUS jako osoby prawnej wprowadzona zarządzeniem nr 96 Prezesa ZUS z dnia 31 grudnia 2020 r. oraz instrukcja obiegu i kontroli dowodów księgowych ZUS jako osoby prawnej wprowadzona zarządzeniem nr 100 Prezesa ZUS z dnia 3 września 2013 r. z uwzględnieniem zmian.

Zamówienia publiczne

W 2021 r. ZUS (Centrala i 43 oddziały ZUS) w ramach postępowań o udzielenie zamówienia publicznego procedowanych w reżimie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych³⁷ oraz ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych³⁸ zawarły 459 umów o łącznej wartości 1 673 014,1 tys. zł. Z kolei łączna wartość umów, które Centrala i oddziały zawarły z wyłączeniem przepisów ustawy Pzp wynosiła 3486,5 tys. zł netto³⁹.

W 2021 r. Centrala ZUS w wyniku przeprowadzenia postępowań o udzielenie zamówienia o wartości powyżej 30 tys. euro wszczętych do dnia 31 grudnia 2020 r. oraz postępowań o udzielenie zamówienia publicznego o wartości powyżej 130 tys. zł netto wszczętych od dnia 1 stycznia 2021 r. zawarła 80 umów o łącznej wartości 1 451 522,1 tys. zł⁴⁰. Natomiast z wyłączeniem obowiązku stosowania ustawy Pzp oraz nupzp Centrala udzieliła zamówień na łączną kwotę 9428,6 tys. zł netto⁴¹.

Na podstawie ustawy o COVID-19 oraz regulacji wewnętrznych ZUS na koniec 2021 r.:

- w oddziałach ZUS udzielono 246 zamówień o łącznej wartości 2909,2 tys. zł brutto;
- w Centrali udzielono 15 zamówień o łącznej wartości 148 287,1 tys. zł brutto, w tym 11 zamówień na usługi informatyczne oraz cztery zamówienia z pozostałych obszarów.

Badaniem objęto pięć postępowań o udzielenie zamówienia publicznego zakończonych zawarciem umowy w 2021 r., z czego cztery wyłączone z obowiązku stosowania ustawy Pzp, w tym jedno w oparciu o art. 6a ust. 1 ustawy o COVID-19 oraz jedno zamówienie przeprowadzone w oparciu o nupzp. Łączna wartość zamówień objętych badaniem wynosiła 90 206,9 tys. zł, z czego w wyniku ich realizacji w 2021 r. poniesiono wydatki na kwotę 36 076,4 tys. zł. Były to:

- zamówienie publiczne na świadczenie usług wsparcia eksploatacji i utrzymania Kompleksowego Systemu Informatycznego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: KSI ZUS) od 1 maja 2021 r., przeprowadzone na podstawie art. 209 ust. 1 pkt 4 nupzp⁴² w trybie negocjacji bez ogłoszenia. Kwota przeznaczona na realizację zamówienia wynosiła 19 241,8 tys. zł. Natomiast wartość zawartej umowy wyniosła 32 986,4 tys. zł⁴³, z czego w 2021 r. poniesiono koszty w wysokości 32 435,2 tys. zł. Konieczność zwiększenia kwoty przeznaczonej na sfinansowanie usług do wartości najkorzystniejszej oferty uzasadniano m.in., przyczynami technicznymi, z powodu których nie było możliwe pozostawienie chociażby części systemu KSI ZUS bez wsparcia eksperckiego dostarczonego przez podmiot zewnętrzny. Od 1 maja 2021 r. zagrożone było zapewnienie ciągłości świadczenia usług utrzymania KSI. Zawarcie umowy pozwoliło na zabezpieczenie usług utrzymania systemu przez okres najbliższych sześciu miesięcy⁴⁴. Wydłużający się czas trwania postępowań o udzielenie zamówień publicznych dotyczących m.in. systemu KSI ZUS był efektem ponadprzeciętnej walki konkurencyjnej i rywalizacji zainteresowanych podmiotów. Przekładało się to na niespotykaną dotychczas liczbę wykorzystywanych przez potencjalnych wykonawców przysługujących im środków ochrony prawnej w postaci odwołań do Krajowej Izby Odwoławczej, skarg do Sądu Okręgowego oraz w jednym przypadku skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego do Sądu Najwyższego. Stan pandemii COVID-19, dodatkowo wydłużył czas rozpatrywania środków ochrony prawnej.
- zamówienie na przygotowanie systemów informatycznych KSI ZUS oraz Portalu PUE do obsługi zadań związanych z obsługą wypłat świadczenia wychowawczego (500+), do którego zgodnie z art. 16 ustawy z dnia 17 września 2021 r. o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw⁴⁵ nie miały zastosowania przepisy o zamówieniach

³⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, ze zm., dalej: ustawa Pzp.

³⁸ Dz. U. z 2021 r. poz. 1129, ze zm., dalej: nupzp.

³⁹ Zamówienia wyłączone na podstawie art. 4 pkt 8 oraz art. 4 pkt 3 lit. i ustawy Pzp, tj. ich wartość szacunkowa nie przekraczała 30 tys. euro netto oraz te, których przedmiotem było nabycie własności lub innych praw do istniejących budynków lub nieruchomości.

⁴⁰ 12 umów dotyczyło umów wykonawczych do umów ramowych o łącznej wartości 97 514,2 tys. zł.

⁴¹ Łączna kwota udzielonych zamówień poniżej 130 tys. zł / 30 tys. euro.

⁴² Tj. ze względu na pilną potrzebę udzielenia zamówienia niewynikającą z przyczyn leżących po stronie zamawiającego, której wcześniej nie można było przewidzieć, nie można zachować terminów określonych dla przetargu nieograniczonego, przetargu ograniczonego lub negocjacji z ogłoszeniem

⁴³ 21 989,3 tys. zł – zamówienie podstawowe oraz 10 997 tys. zł zamówienie opcjonalne.

⁴⁴ Umożliwiłoby to rozstrzygnięcie trwającego postępowania przetargowego prowadzonego w trybie konkurencyjnym. W dniu 4 lutego 2021 r. Zamawiający dokonał wyboru oferty najkorzystniejszej. W dniu 15 lutego 2021 r. wpłynęły odwołania na wybór oferty najkorzystniejszej.

⁴⁵ Dz. U. poz. 1981, dalej: ustawa z 17 września 2021 r.

publicznych⁴⁶. W zawartej umowie⁴⁷ postanowiono, że łączne wynagrodzenie wykonawcy z tytułu realizacji umowy nie przekroczy kwoty 56 898,8 tys. zł. W wyniku jej realizacji w 2021 r. poniesiono koszty w wysokości 3319,6 tys. zł.

Informacja o zawartej umowie nie została podana do wiadomości publicznej. Przekazana przez wykonawcę dokumentacja dotycząca ww. zamówienia została opatrzona klauzulą „tajemnica przedsiębiorstwa”, a szacowanie wartości przedmiotu zamówienia opierało się na podstawie wyceny potencjalnego wykonawcy. Zamówienie nie podlegało przepisom ustawy Pzp, stąd nie miały do niego zastosowania zasady z niej wynikające. Nieprzekazanie opinii publicznej informacji o zawartej umowie wynikało z braku regulacji prawnych umożliwiających dokonanie tej czynności. Osoby procedujące zawarcie umowy nie podejmowały działań zmierzających do ustalenia czy wszystkie zastrzeżone przez wykonawcę informacje faktycznie stanowią tajemnicę przedsiębiorstwa, niemniej jednak zawarta umowa jest jawna z mocy prawa. Nie występowały także o przedstawienie dodatkowych wyjaśnień w zakresie utajnienia odpowiedzi na zapytanie Zakładu. Z projektów aktów prawnych wynikało, że Zakład będzie miał niewiele czasu na przygotowanie systemów informatycznych do nowych zadań. Ze względu na presję czasu wyłączono, ww. ustawą z 17 września 2021 r., obowiązek stosowania przepisów o zamówieniach publicznych wobec tego nie obowiązywały przewidziane tam zasady normujące szacowanie wartości przedmiotu zamówienia.

Brak podstaw prawnych dla przekazywania przez ZUS do wiadomości publicznej informacji o zawarciu umowy spowodował, że sposób i wysokości wydatkowania środków publicznych znane były tylko osobom zaangażowanym w realizację omawianego zadania. Wada ta została usunięta przez wprowadzenie art. 34a ufp⁴⁸, który wejdzie w życie 1 lipca 2022 r. Przepis ten zobowiązuje Ministra Finansów do prowadzenia powszechnie dostępnego rejestru umów zawartych przez jednostki sektora finansów publicznych.

- zamówienie publiczne wyłączone z obowiązku stosowania ustawy Pzp⁴⁹ dotyczące zakupu czasu antenowego na potrzeby przeprowadzenia kampanii informacyjnej polegającej na emisji spotu informacyjnego „Emerytura bez podatku”⁵⁰. Celem zamówienia było przygotowanie przedsiębiorców i producentów programów kadrowo-płacowych do realizacji zadań wynikających z rządowego planu rozwoju Polski Ład. Maksymalne wynagrodzenie przysługujące wykonawcy z tytułu zawartej umowy⁵¹ wynosiło 150 tys. zł, z czego w 2021 r. poniesiono koszty w wysokości 149,9 tys. So;
- zamówienie publiczne wyłączone z obowiązku stosowania ustawy Pzp⁵², dotyczące zakupu 256 roboczogodzin⁵³. Wartość zawartej umowy⁵⁴ i poniesionych w 2021 r. kosztów wynosiła 157,4 tys. So;
- zamówienie publiczne dotyczące dostawy maseczek ochronnych FFP2 (1000 szt.) oraz FFP3 (1500 szt.) wyłączone z obowiązku stosowania ustawy Pzp na podstawie art. 6a ust. 1 ustawy o COVID-19. Wartość zawartej umowy oraz poniesionych kosztów w 2021 r. wynosiła 14,3 tys. zł. Informacja o udzieleniu tego zamówienia została przekazana do BZP, co było zgodne z art. 6a ust. 2 ustawy o COVID-19.

W wyniku badania postępowań o udzielenie zamówienia publicznego stwierdzono, że przeprowadzono je zgodnie z obowiązującymi przepisami, poniesione wydatki były celowe i rzetelnie udokumentowane.

⁴⁶ W zakresie tego zamówienia w ZUS obowiązywały wewnętrzne regulacje określone w zarządzeniu nr 72 Prezesa ZUS z dnia 30 listopada 2021 r. w sprawie określenia zasad dokonywania zakupów, o których mowa w art. 16 ustawy z dnia 17 września 2021 r. o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci oraz niektórych innych ustaw.

⁴⁷ Umowa nr 1081847.

⁴⁸ Przepis wprowadzony ustawą z dnia 14 października 2021 r. o zmianie ustawy – kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 2054).

⁴⁹ Zamówienie wyłączone z obowiązku stosowania nupzp na podstawie art. 11 ust. 1 pkt 5 nupzp, tj. zakup dotyczył czasu antenowego lub audycji od dostawców audiowizualnych lub radiowych usług medialnych.

⁵⁰ zamówienie zostało zrealizowane w ramach porozumienia ramowego zawartego pomiędzy Ministerstwem Rodziny i Polityki Społecznej (dalej: MRiPS) i ZUS. Koszt zadania objętego Porozumieniem wynosił nie więcej niż 339,8 tys. zł, czego udział MRiPS wynosił 189,8 tys. zł, a ZUS 150 tys. zł.

⁵¹ Umowa nr 1082091 z dnia 23 grudnia 2021 r.

⁵² Zamówienie wyłączone z obowiązku stosowania ustawy Pzp na podstawie art. 4 pkt 8 ustawy Pzp, tj. jego szacunkowa wartość nie przekraczała 30 tys. euro netto.

⁵³ Czynności związane były z migracją baz Oddziałowych z ZETO do środowiska NROI.

⁵⁴ Umowa nr 1078982.

Zobowiązania Zakładu i Centrali ZUS

Na 31 grudnia 2021 r. zobowiązania Zakładu wynosiły 5 353 795,5 tys. zł i w porównaniu do 2020 r. były większe o 42,4%. Zobowiązania długoterminowe na koniec 2021 r. wyniosły 12 098,3 tys. zł i były większe o 61% niż w 2020 r. Wynikały z otrzymanych od wykonawców wadium i zabezpieczeń na należyte wykonanie umów, o terminie zwrotu powyżej 12 miesięcy. W roku 2021 r. Zakład wypłacił 202 tys. zł odsetek z tytułu nieterminowo uregulowanych płatności. Prawie całość tej kwoty dotyczyła nieterminowej wypłaty premii dla pracowników za I kwartał 2021 r. Opóźnienia w rejestracji zmian Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy oraz związanych z tym zmian w kadrowym systemie informatycznym spowodowały przesunięcie wypłaty ww. premii z 18 maja na 15 czerwca 2021 r. Decyzją Zarządu Zakładu pracownikom zostały wypłacone odsetki ustawowe za to opóźnienie.

Na 31 grudnia 2021 r. stan zobowiązań Centrali ZUS wynosił 244 491,9 tys. zł, co stanowiło 119,5% stanu na koniec 2020 r. Zobowiązania dotyczyły: dostaw i usług – 194 227,3 tys. zł, pozostałych zobowiązań – 29 186,6 tys. zł⁵⁵, składek ZUS – 15 275,7 tys. zł, podatków i opłat – 5243,6 tys. zł oraz z tytułu Pracowniczych Planów Kapitałowych – 558,7 tys. zł. Zobowiązania długoterminowe Centrali ZUS na koniec 2021 r. wynosiły 9542,4 tys. zł. Dotyczyły one otrzymanych zabezpieczeń wykonania umów od wykonawców o terminie zwrotu powyżej 12 miesięcy.

Dane liczbowe o wykonaniu planu finansowego Zakładu zawarto w załączniku nr 10.9 do Informacji.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

W 2021 r. przeciętne zatrudnienie w ZUS, w przeliczeniu na pełne etaty, wyniosło 42 695 i było niższe o 2762 etatów (tj. o 6%) od planowanego, a w stosunku do 2020 r. niższe o 1282 etaty (tj. o 2,9%). Wzrost zatrudnienia zaplanowano w związku z realizacją przez ZUS dodatkowych zadań, w tym przede wszystkim orzekaniem prawa do świadczeń dodatkowych dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Przeciętne zatrudnienie w Centrali ZUS (bez Zarządu) wyniosło w 2021 r. 1538 etatów i w stosunku do 2020 r. zwiększyło się o 0,4%. W oddziałach, nie licząc orzecznictwa lekarskiego zatrudnienie w 2021 r. wyniosło 40 510 etatów i w porównaniu z 2020 r. zmniejszyło się o 3%. W Zarządzie ZUS zatrudnienie w 2021 r. wynosiło pięć etatów, tak jak w 2020 r.

Na wynagrodzenia osobowe w 2021 r. ZUS przeznaczył 3 285 195,9 tys. zł, tj. o 6,5% więcej niż w 2020 r. Przeciętne wynagrodzenie wyniosło 6412,1 zł, co stanowiło wzrost o 9,7% w stosunku do 2020 r. W Centrali ZUS przeciętne wynagrodzenie w 2021 r. wyniosło 9155,1 zł miesięcznie i było o 5,8% wyższe niż w 2020 r. W oddziałach ZUS, z wyłączeniem orzecznictwa, przeciętne wynagrodzenie w 2021 r. wyniosło 6194,9 zł miesięcznie i było o 9,9% wyższe niż w 2020 r. W orzecznictwie lekarskim przeciętne wynagrodzenie w 2021 r. wyniosło 13 411,2 zł miesięcznie i było o 8,6% wyższe niż w 2020 r. W 2021 r. przeciętne wynagrodzenie członka Zarządu ZUS wyniosło 23 216,3 zł miesięcznie, tj. o 3,4% mniej niż w 2020 r.

Nie zostało zrealizowane zaplanowane zwiększenie zatrudnienia w orzecznictwie lekarskim, gdzie przeciętna liczba etatów zmniejszyła się z 660 w 2020 r. do 642 w 2021 r., tj. o 2,7%. W 2021 r. zaplanowano zatrudnienie lekarzy orzeczników na stanowiskach: głównego lekarza orzecznika, zastępcy głównego lekarza orzecznika, lekarza orzecznika i lekarza członka komisji lekarskiej na poziomie odpowiednio: 38 etatów; 63,5 etatów; 632,4 etatów; 154,5 etatów – łącznie 888,4 etatów.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r. nie obsadzono stanowisk głównego lekarza orzecznika, zastępcy głównego lekarza orzecznika, lekarza orzecznika i lekarza członka komisji lekarskiej na poziomie odpowiednio: 0,4 etatu; 4,1 etatu; 214,2 etatu; 37,6 etatu. Łącznie nieobsadzonych pozostaje 256,3 etatów (28,8%). W celu pozyskiwania do pracy w Zakładzie nowych lekarzy orzecznictwa lekarskiego oraz zapobieganiu rezygnacji z pracy w Zakładzie przez lekarzy dotychczas zatrudnionych, ZUS podjął następujące działania:

- intensyfikację prac związanych z prowadzeniem naboru nowych lekarzy i docieraniem z ofertą ZUS do nowych środowisk lekarskich;
- prace mające na celu zwiększanie poziomu wynagrodzeń lekarzy orzecznictwa lekarskiego;
- wyrażanie zgody na ponowne zatrudnianie lekarzy orzecznictwa lekarskiego po przejściu na emeryturę;
- zapewnianie elastycznych warunków zatrudniania lekarzy orzecznictwa lekarskiego.

⁵⁵ Pozostałe zobowiązania dotyczyły wynagrodzeń, wadium i zabezpieczeń wykonania umów oraz innych zobowiązań.

Koszt funkcjonowania orzecznictwa lekarskiego w 2021 r., z uwzględnieniem podstawowych rodzajów kosztów, wyniósł 228 096,6 tys. zł i był niższy od kosztu poniesionego w roku 2020 o 471 tys. zł.

Wynagrodzenia bezosobowe wyniosły 9711,5 tys. zł w 2021 r. i w porównaniu do 2020 r. zwiększyły się o 5,7%. Umowy zlecenia trwające sześć miesięcy lub dłużej, lub powtarzane nieprzerwanie przez ten okres, zawarto z 975 osobami, w tym z 13 własnymi pracownikami.

Kontrolą objęto cztery umowy zlecenia zawarte z trzema osobami na łączną kwotę 290,8 tys. zł brutto, w tym trzy umowy⁵⁶ zostały zawarte na zadania dotyczące doradztwa w zakresie modyfikacji oprogramowania informatycznego i cyberbezpieczeństwa. Zgodnie z § 6 ust. 2, kolejnych wersji Instrukcji zamówień⁵⁷, komórką uprawnioną do przeprowadzania postępowań z zakresu zamówień IT był Departament Zarządzania Systemami Informatycznymi (DZI). Kontrolowane umowy, zawierające zadania z zakresu IT, były zawarte przez dyrektorów innych departamentów Centrali ZUS, według których zakres zleconych zadań mieścił się w wykazie zadań, które miały realizować te komórki na podstawie Regulaminu organizacyjnego ZUS. Według takiego stanowiska ww. Instrukcja zamówień wskazuje właściwość DZI w zakresie wykonania systemów, a odrębnym elementem postępowania jest określenie wymagań dla tych systemów. Wiedzą w tym zakresie dysponują przede wszystkim merytoryczni pracownicy ZUS. Doradztwo świadczone dla DRZ dotyczyło: definiowania wymagań, inicjowania modyfikacji, przeprowadzania testów i współdziałania z innymi komórkami Centrali ZUS przy wdrażaniu zmodyfikowanego oprogramowania w zakresie dotyczącym działalności biznesowej DRZ. Zawarte przez Dyrektora DRZ z tą samą osobą umowy z 7 stycznia i z 30 czerwca 2021 r. dotyczyły wsparcia i doradztwa obejmującego m.in.: dostosowanie Aplikacji Krajowej (AKE) do nowego wydania oprogramowania, usunięcie niektórych braków funkcjonalnych występujących w aplikacjach E2 i WER; automatyzację procesów aplikacji E2 w zakresie obsługi spraw emerytalno-rentowych, tj. świadczeń krajowych i międzynarodowych. Jako podstawę zawarcia umów przez DRZ wskazano, że jest to komórka wiodąca w realizacji zadań od strony biznesowej. Na dzień 1 stycznia 2021 r. Regulamin organizacyjny ZUS przewidywał dwa cele działalności DRZ, oba dotyczące realizacji zadań wynikających z umów międzynarodowych. Zarządzeniem Nr 35 Prezesa ZUS z dnia 21 czerwca 2021 r. wprowadzono trzeci cel – Zapewnienie prawidłowej, terminowej i efektywnej realizacji programu „Dobry start”. Cel nr 3 zmodyfikowano zarządzeniem Nr 84 Prezesa ZUS z dnia 29 grudnia 2021 r. na „Prowadzenie analiz dotyczących prawidłowości przyznawania i wypłaty międzynarodowych świadczeń emerytalno-rentowych, świadczeń na rzecz rodzin, ustalania ustawodawstwa właściwego oraz poświadczania okresów ubezpieczenia dla instytucji zagranicznych”. W ramach tego celu realizowane jest zadanie nr 10 – „Opracowywanie i wdrażanie rozwiązań zapewniających prawidłową, terminową i sprawną obsługę wniosków o świadczenia na rzecz rodzin oraz wypłatę tych świadczeń”. Przepisy na podstawie, których ZUS realizował cel nr 3 weszły w życie 3 czerwca 2021 r.⁵⁸ i 1 lipca 2021 r.⁵⁹. Niedoprecyzowanie zakresu IT objętego wyłącznością zlecenia zadań przez DZI oraz realizacja zadań nieprzewidzianych w obowiązujących wersjach Regulaminu organizacyjnego powoduje niejasności kompetencyjne dotyczące zawierania umów zlecenia.

Szczegółowe dane dotyczące zatrudnienia i wynagrodzeń zawarto w załączniku nr 10.10. do Informacji.

Realizacja planu inwestycyjnego Zakładu

Plan inwestycyjny Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na 2021 r. przewidywał nakłady w wysokości 703 761,8 tys. zł (wzrost o 124,9% w stosunku do 2020 r.) Plan inwestycyjny zmniejszono do 637 761,8 tys. zł, w pozycjach wydatków na zadania z obszarów administracji i IT. Inwestycje wyniosły 341 597,7 tys. zł, co stanowiło 53,6% planu po zmianach i 109,2% kosztów z 2020 r.

W 2021 r. wykorzystanie środków w poszczególnych grupach inwestycji było następujące:

- zadania budowlane zmierzające do zwiększenia powierzchni (grupa I) – zaplanowano realizację czterech zadań, w tym trzech kontynuowanych z opóźnieniem i jednego nowego. W dwóch, z trzech

⁵⁶ Umowy zlecenia: nr 1078837 z 7 stycznia 2021 r., nr 1080240 z 30 czerwca 2021 r. i nr 1076779 z dnia 9 września 2020 r.

⁵⁷ Procedura 14.1 – Realizacja zakupów; załącznik nr 4 – Instrukcja zamówień; stan prawny na 24 marca 2020 r. (zarządzenie nr 21 Prezesa ZUS z dnia 24 marca 2020 r.) oraz na dzień 8 marca 2021 r. (zarządzenie nr 1 Prezesa ZUS z dnia 12 stycznia 2021 r.).

⁵⁸ Ustawa z dnia 15 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. poz. 1006).

⁵⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2021 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu "Dobry start" (Dz.U. poz. 1092).

- realizowanych zadań, przesunięto wykonanie części robót budowlanych na 2022 r. Z planowanych 13 821,0 tys. zł wydatkowano 86,5%;
- zadania budowlane pozostałe (grupa II) – w planie ujęto 318 zadań, w tym 192 nowe, 25 kontynuowanych i 101 kontynuowanych z opóźnieniem. Z planowanych 83 698,0 tys. zł wykorzystano 60,5%;
 - zadania z obszaru administracji (grupa III) – w planie inwestycyjnym ujęto 129 zadań, w tym: 121 nowych, dwa zadania kontynuowane oraz 6 zadań kontynuowanych z opóźnieniem. Z zaplanowanych po zmianach 14 500,0 tys. zł wykorzystano 56,7%;
 - zadania obszaru poligrafii i zarządzania dokumentacją (grupa IV) – z dwóch planowanych zadań jedno zrealizowano w mniejszym zakresie niż zaplanowano, natomiast drugie zadanie wykonano w pełnym zakresie za niższą cenę zakupu. Nie wykorzystano rezerwy wynoszącej 335 tys. zł. Z zaplanowanej kwoty 560,0 tys. zł wykorzystano 23,2%;
 - zadania obszaru IT (grupa V) – w planie ujętych było 27 zadań. Z zaplanowanej po zmianach kwoty 525 182,8 tys. zł wykorzystano 51,5%.

Realizacja projektów współfinansowanych środkami UE

W 2021 r. Zakład realizował cztery projekty współfinansowane ze środków UE, na które wydatkowano 13 767,4 tys. zł. Dwa projekty dotyczyły termomodernizacji budynków oddziałów ZUS w Warszawie i Nowym Sączu, a dwa projekty – wdrożenia modeli: kompleksowej rehabilitacji i szkolenia specjalistów zarządzania w tym zakresie⁶⁰.

Migracja danych z systemów EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER do KSI ZUS

W ZUS działają systemy informatyczne EMIR-SEKS i RENTIER-MANAGER (dalej: systemy ZETO) o tej samej funkcjonalności, wspomagające przyznawanie i wypłatę świadczeń emerytalno-rentowych. Wykonawcami oprogramowania były Zakłady Elektronicznej Techniki Obliczeniowej w Bydgoszczy (obecnie Asseco Data Systems S.A.) oraz w Katowicach (obecnie ZETO Katowice Sp. z o.o.). Od 2014 r. trwa proces przenoszenia obsługi świadczeniobiorców z ww. systemów ZETO do KSI ZUS, który docelowo przejąć ma obsługę wszystkich świadczeń. Do końca 2021 r. przeniesiono 3 846 086 świadczeń, a 1 450 286 pozostało do przeniesienia. Z planowanych do przeniesienia w 2021 r. 860 044 świadczeń zrealizowano 597 553, tj. 69,5%. Szybkość przenoszenia zmniejsza się od połowy 2021 r. W IV kwartale 2021 przeniesiono 64 613 z zaplanowanych 189 210, tj. 34,5%. W pierwszych dwóch miesiącach 2022 r. przeniesiono 37 217 świadczeń.

Koszty przetwarzania danych z systemów ZETO w zewnętrznych podmiotach zmniejszyły się z 51 384,7 tys. zł w 2020 r. do 32 750,5 tys. zł w 2021 r. Wynikało to z przejęcia przetwarzania danych od czterech podmiotów. Termin ostatecznego zakończenia przetwarzania pozostałych dwóch podmiotów nie jest ustalony. Koszty realizacji umów⁶¹ na modyfikacje, konserwację i usługi dodatkowe dla systemów ZETO wzrósł z 22 832,4 tys. zł w 2020 r. do 24 273,5 tys. zł w 2021 r. Zmiana tych kosztów wynika m.in. z nowelizacji przepisów prawa, do których ZUS musi dostosować systemy ZETO. W celu umożliwienia obsługi świadczeń przyznawanych obecnie wyłącznie przez systemy ZETO, w KSI ZUS należy umożliwić przyznanie, przeliczenie i wypłatę: świadczeń przedemerytalnych, świadczeń górniczych, dodatku dla weterana poszkodowanego, świadczenia dla cywilnych niewidomych ofiar wojny, refundacji składki za obowiązkowe i dobrowolne ubezpieczenie pojazdów samochodowych, ekwiwalentu pieniężnego dla byłych pracowników przedsiębiorstw górniczych. W 2021 r. prowadzono prace przygotowawcze polegające na wytworzeniu wymagań funkcjonalnych na potrzeby rozbudowy oprogramowania KSI ZUS o funkcjonalności niezbędne do przejęcia pełnej obsługi świadczeń realizowanych dotychczas wyłącznie w systemach ZETO. ZUS nie wskazał planowanych terminów wprowadzenia tych funkcjonalności w KSI.

6.3. STAN ŚRODKÓW ZAKŁADU

Stan środków pieniężnych Zakładu na koniec 2021 r. wyniósł 775 585,0 tys. zł i był o 63,4% wyższy niż na koniec 2020 r. oraz o 45,9% wyższy niż według planu po zmianach. Nadwyżka środków

⁶⁰ Zrealizowano projekt, pt. „Wdrożenie nowego modelu kształcenia specjalistów ds. zarządzania rehabilitacją – jako element systemu kompleksowej rehabilitacji w Polsce”. Kontynuowany jest projekt partnerski ZUS z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Centralnym Instytutem Ochrony Pracy – Państwowym Instytutem Badawczym (dalej: CIOP-PIB), pt. „Wypracowanie i pilotażowe wdrożenie modelu kompleksowej rehabilitacji umożliwiającej podjęcie powrót do pracy”.

⁶¹ W 2020 r. realizowano umowy nr K/80/58/0007/17 (1058943, TZ/271/45/16) i nr K/80/58/0001/19 (1071743), a w 2021 r. dodatkowo umowę nr K/80/58/0001/20 (TZ/271/51/20).

finansowych, znajdujących się na rachunkach bankowych Zakładu wynikała m.in. z niższego wydatkowania środków w zakresie działalności inwestycyjnej oraz bieżącej.

6.4. EFEKTY RZECZOWE PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI

Według stanu na grudzień 2021 r. ZUS wypłacał 7988 tys. świadczeń emerytalno-rentowych, w tym 6162,2 tys. emerytur (łącznie z emeryturami pobieranymi w tzw. zbiegu z tytułów do ubezpieczeń), 1207,5 tys. rent rodzinnych i 618,3 tys. rent z tytułu niezdolności do pracy. W sprawach świadczeń długoterminowych wydano łącznie 867,7 tys. decyzji dotyczących załatwienia wniosków pierwszorazowych, w tym 735,4 tys. decyzji przyznających i 132,3 tys. decyzji odmownych. Było to o 32% mniej decyzji niż w 2020 r. Najwięcej decyzji wydano w sprawach: emerytur – 558,1 tys., świadczeń uzupełniających dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji – 112,5 tys., rent rodzinnych – 102,3 tys. W 2021 r. rozpatrzono 5896,3 tys. spraw o wypłatę świadczeń krótkoterminowych i zasiłków pogrzebowych, o 14,6% mniej niż w 2020 r.

Orzecznictwo lekarskie

W 2021 r. lekarze orzecznicy ZUS wydali łącznie 1094,1 tys. orzeczeń, tj. o 5,4% mniej niż w 2020 r., z tego:

- 332,8 tys. orzeczeń (30,4%) wydano w ramach kontroli prawidłowości orzekania o czasowej niezdolności do pracy oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich;
- 228,2 tys. orzeczeń (20,9%) dotyczyło ustalenia uprawnień do świadczenia rehabilitacyjnego;
- 204,2 tys. orzeczeń (18,7%) dotyczyło ustalenia uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy;
- 173,2 tys. orzeczeń (15,8%) wydano w pozostałych rodzajach spraw, dotyczących m.in. ustalania uprawnień do renty socjalnej, renty rodzinnej, świadczenia pielęgnacyjnego, świadczeń podlegających koordynacji wspólnotowej i bilateralnej, a także spraw poza ubezpieczeniowych;
- 115,9 tys. orzeczeń (10,6%) wydano w sprawach ustalenia uprawnień do świadczenia uzupełniającego dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji;
- 39,8 tys. orzeczeń (3,6%) dotyczyło ustalenia potrzeby rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS na wniosek lekarza leczącego.

Komisje lekarskie Zakładu wydały w 2021 r. łącznie 72,0 tys. orzeczeń, o 15,1% mniej niż w 2020 r. W związku z wniesieniem sprzeciwu przez osobę zainteresowaną wydano 81,4% orzeczeń w 2021 r. i 82,5% w 2020 r.

Wpłynęło 17,3 tys. odwołań od decyzji wydanych na podstawie orzeczenia lekarskiego, a dotyczących wydanego orzeczenia (o 4,4% mniej niż w roku 2020).

Departament Orzecznictwa Lekarskiego ZUS w 2021 r. przeprowadził kontrole funkcjonalne w 28 oddziałach ZUS (o dwie więcej niż w 2020 r.). Kontrole dotyczyły prawidłowości realizacji zadań przez orzecznictwo lekarskie w zakresie obejmującym działalność głównego lekarza orzecznika, lekarzy orzeczników i pracowników wydziału orzecznictwa lekarskiego i prewencji – we wszystkich oddziałach Zakładu oraz działalność przewodniczącego i członków komisji lekarskich – w oddziałach Zakładu, w których mają siedzibę komisje lekarskie.

W ramach przeprowadzonych kontroli funkcjonalnych przeanalizowano łącznie 3271 spraw, o 34% mniej niż w 2020 r. W tym 2493 spraw, w których orzeczenie zostało wydane przez lekarza orzecznika oraz 778 spraw, w których orzeczenie zostało wydane przez komisję lekarską Zakładu. Stwierdzone w wyniku przeprowadzonych kontroli nieprawidłowości dotyczyły m.in.: nieprawidłowych, co do zgodności ustaleń orzecznich z zasadami orzecznictwa lekarskiego, niewykonywania kontroli orzeczeń wydanych przez lekarzy orzeczników pod względem merytorycznym i formalnym na poziomie określonym w obowiązujących procedurach postępowania, niezgłoszenia przez przewodniczącego komisji lekarskich stanowiska do opinii biegłych sądowych w sprawach, w których toczy się sądowe postępowanie odwoławcze, nieterminowego rozpatrywania spraw dotyczących kontroli zaświadczeń lekarskich na wniosek pracodawcy. Zalecenia ZUS przekazał do 26 oddziałów, w dwóch oddziałach nie stwierdzono nieprawidłowości.

Prewencja rentowa

W planie finansowym FUS po zmianach na prewencję rentową w 2021 r. zaplanowano 232 900 tys. zł z tego wydatkowano 100 881 tys. zł, tj. 43,3%. W tym z 225 240 tys. zł na rehabilitację leczniczą wydatkowano 97 456 tys. zł, tj. 43,3%. Było to spowodowane m.in. wstrzymaniem rehabilitacji leczniczej w systemie stacjonarnym, mniejszą liczbą wniosków o rehabilitację wystawionych przez

lekarza leczącego. Rehabilitację leczniczą ukończyło w 2021 r. 40 972 osób, co stanowiło wzrost o 46,5% w stosunku do 27 963 osób objętych rehabilitacją w 2020 r.

W 2021 r. średni koszt rehabilitacji przypadający na jednego ubezpieczonego wynosił 2,3 tys. zł i był wyższy o 480 zł niż w 2020 r. Średni koszt pobytu ubezpieczonego w ośrodku rehabilitacyjnym w 2021 r. wyniósł 2,4 tys. zł i był o wyższy o 530 zł niż w 2020 r.

W 2021 r. przeprowadzono łącznie 60 konkursów na świadczenie usług rehabilitacyjnych w ramach prewencji rentowej ZUS. Poszczególne konkursy dotyczyły rehabilitacji konkretnych schorzeń. W przypadku 37 konkursów nie wpłynęła żadna oferta, a w pozostałych 23 konkursach wpłynęło 58 ofert, z czego wybrano 39.

Badaniem objęto dokumentację trzech konkursów zrealizowanych w 2021 r. Stwierdzono, że zostały one przeprowadzone zgodnie z przepisami określonymi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 października 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu kierowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na rehabilitację leczniczą oraz udzielania zamówień na usługi rehabilitacyjne⁶².

Badaniem objęto dwie umowy zawarte z ośrodkami rehabilitacyjnymi na łączną kwotę 12 830,0 tys. zł, tj. 13,5% ogółu przyznanych środków w ramach konkursu ofert na świadczenie usług rehabilitacyjnych. Dokumentacja dotycząca podmiotów, z którymi zawarto te umowy zawierała ofertę, umowę i rozliczenie. Nie stwierdzono nieprawidłowości.

Prewencja wypadkowa

Na prewencję wypadkową w 2021 r. wydatkowano 79 768 tys. zł, co stanowiło 86,1% planu i 108,5% wydatków z 2020 r. Na prewencję wypadkową składają się zadania związane z dofinansowaniem działań skierowanych na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej oraz pozostałe zadania, w tym związane z upowszechnianiem wiedzy o zagrożeniach powodujących wypadki przy pracy i chorobach zawodowych oraz sposobach przeciwdziałania tym zagrożeniom.

W 2021 r. realizowane były projekty zakwalifikowane do dofinansowania w ramach konkursu ogłoszonego w lipcu 2020 r. (konkurs 2020.1) dotyczącego utrzymania zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej. Budżet konkursu został ustalony na 50 000 tys. zł. Konkurs przeprowadzono zgodnie z wymogami określonymi w ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych⁶³.

W ramach Konkursu 2020.1 ZUS podpisał w 2021 r. 1062 umów dotyczących utrzymania zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej. Konkurs 2021.1 ogłoszono w maju 2021 r., a projekty zakwalifikowane do dofinansowania w ramach tego konkursu będą realizowane w 2022 r. W dniu 22 listopada 2021 r. ZUS opublikował pierwszą listę rankingową w ramach Konkursu 2021.01., a zawieranie umów rozpoczął w 2022 r. Na konkurs zaplanowano kwotę 75 000 tys. zł. Do ZUS złożono 3420 wniosków płatników składek o przyznanie dofinansowania, tj. o 22% mniej niż 2020 r. Badaniem pod kątem zgodności z regulaminem konkursu objęto sześć projektów (po dwa z każdego konkursu), które zostały zakwalifikowane w konkursach nr 2020.1 i 2021.1. Dobór próby był losowy. Nie stwierdzono nieprawidłowości.

Łagodzenie skutków pandemii COVID-19

W 2021 r. do Zakładu wpłynęło łącznie 279,8 tys. wniosków o dodatkowy zasiłek opiekuńczy. Wypłacono świadczenia w wysokości 226 496,9 tys. zł, tj. o 77% mniej niż w 2020 r.⁶⁴.

Liczba zwolnień lekarskich związanych z COVID-19 wyniosła 795,1 tys., tj. o 3,3% mniej niż w 2020 r. Wypłacono zasiłki w łącznej kwocie 87 629 tys. zł, tj. o 103,1% więcej niż w roku poprzednim. Na podstawie decyzji SANEPID-u nakładających kwarantannę/izolację ubezpieczonych, wypłacono z FUS zasiłki w łącznej kwocie 87 629 tys. zł, tj. o 103,1% więcej niż roku poprzednim.

Zakład udzielał wsparcia przedsiębiorcom oraz osobom wykonującym umowy cywilnoprawne, które ze względu na ograniczenia i przestoje związane z COVID-19, utraciły możliwość prowadzenia działalności czy zarobkowania. Wsparcie miało formę finansowania świadczeń postojowych. Świadczenie postojowe wypłacane było przez ZUS na podstawie prawidłowo wypełnionych wniosków, w których wnioskodawca oświadczał, pod rygorem odpowiedzialności karnej, o spełnieniu

⁶² Dz. U. z 2019 r. poz. 277.

⁶³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1205, ze zm.

⁶⁴ W 2021 r. nastąpił spadek liczby składanych wniosków o dodatkowy zasiłek opiekuńczy, wynikało to głównie z krótszych okresów przysługującego dodatkowego zasiłku niż w roku 2020.

przesłanek do otrzymania świadczenia. W 2021 r. ZUS zrealizował 595,5 tys. wypłat świadczeń postojowych, w łącznej wysokości 1 201 059,1 tys. zł.

ZUS wykonywał też czynności związane ze zwolnieniem płatników, którzy nie mogli prowadzić działalności gospodarczej lub mieli ograniczenia w jej prowadzeniu, z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, FP, FS, FGŚP, FEP za okresy wskazane w przepisach prawa. W zakresie działań związanych z przeciwdziałaniem skutkom COVID-19 w 2021 r. do ZUS wpłynęło 755,1 tys. wniosków o zwolnienie z obowiązku opłacania składek, z czego do końca roku rozpatrzonych zostało 730,6 tys. wniosków. Łączna kwota zwolnienia z obowiązku opłacania składek wyniosła 2 298 522,5 tys. zł. W 2021 r. do Zakładu wpłynęło 167,4 tys. wniosków o ulgi⁶⁵, w których uzasadnieniu wskazano epidemię koronawirusa, z czego ZUS wyraził zgodę lub częściową zgodę na ulgę w 96,7 tys. przypadkach⁶⁶.

Kontrola zarządcza

ZUS przedłożył w dniu 10 marca 2022 r. do Ministra Rodziny i Polityki Społecznej *Oświadczenie o stanie kontroli zarządczej Prezesa ZUS za rok 2021*. W *Oświadczeniu* podano, że w ograniczonym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza w zakresie:

- efektywności i terminowości podejmowania działań związanych z przymusowym dochodzeniem należności z tytułu składek oraz przeciwdziałaniem przedawnieniom należności;
- terminowej obsługi spraw w zakresie ustalania uprawnień i wypłaty świadczeń krótkoterminowych, m.in. w związku ze zwiększonym wpływem wniosków o dodatkowe zasiłki opiekuńcze i chorobowe w okresie pandemii;
- wzrostu zdarzeń naruszenia ochrony danych osobowych w związku ze skalą nowych zadań ZUS oraz realizacją akcji masowych;
- wydłużających się postępowań o zamówienie publiczne w zakresie kluczowych usług IT, w szczególności dotyczących systemu KSI ZUS oraz PUE ZUS, w wyniku rywalizacji zainteresowanych podmiotów i radykalnej intensyfikacji działań w zakresie wnoszenia środków ochrony prawnej;
- działań zmierzających do zmniejszenia długu technologicznego w eksploatowanych systemach i infrastrukturze IT oraz niedostosowanie systemów IT ZUS do rozwiązań chmurowych.

W celu dokonania oceny funkcjonowania kontroli zarządczej kontrolą objęto m.in. skuteczność działań podjętych w 2021 r. w zakresie zapewnienia odpowiedniej obsady kadrowej w obszarze orzecznictwa lekarskiego. Działania podjęte przez ZUS zmierzały do uzupełnienia stanu zatrudnienia. W obszarze orzecznictwa lekarskiego podwyższono wynagrodzenia, a także utworzono specjalny portal rekrutacyjny⁶⁷. Podjęte działania nie wpłynęły na zwiększenie stanu zatrudnienia lekarzy orzeczników w ZUS, a liczba nieobsadzonych etatów lekarzy orzecznictwa lekarskiego wzrosła z 230,5 do 256,3 etatów (tj. o 11,2%), przeciętne zatrudnienie lekarzy orzecznictwa lekarskiego zmniejszyło się z 660 do 642 (tj. o 2,7%), a liczba działających w oddziałach Zakładu komisji lekarskich zmniejszyła się z 35 do 33, co świadczy o niskiej skuteczności podjętych działań.

Kontrola płatników składek

W dniu 15 marca 2020 r., w związku z epidemią COVID-19 oraz koniecznością delegowania inspektorów kontroli ZUS do zadań związanych z obsługą wniosków o wsparcie, Zakład wstrzymał prowadzone kontrole. Decyzja o przywróceniu realizacji zadań w zakresie kontroli została podjęta w dniu 23 lutego 2021 r. W roku 2021 przeprowadzono łącznie 18 574 kontroli płatników składek⁶⁸ (w tym 18 410 kontroli planowych, tj. 66,6% planu oraz 164 kontrole doraźne), tj. o 53% więcej w stosunku do 2020 r. Przeprowadzono 795 postępowań wyjaśniających i pomocy prawnych, tj. o 198,9% więcej niż w 2020 r.

Kontrole planowe płatników składek stanowiły 99,1% ogółu kontroli, a kontrole doraźne – 0,9%. Nieprawidłowości ujawniono w 15 879 kontrolach, w tym wynik finansowy ustalono w 14 887 kontrolach na kwotę 237 038 tys. zł, tj. o 93 157,2 tys. zł więcej niż w 2020 r.

W związku z prowadzonymi kontrolami sporządzono ogółem 104 wnioski, zawiadomienia i informacje skierowane do właściwych instytucji, w tym 40 wniosków do sądów w sprawach

⁶⁵ W tym: 127,2 tys. wniosków dot. odroczenia terminu płatności; 39 tys. wniosków dot. rozłożenia na raty należności z tytułu składek; 1,1 tys. wniosków dot. umorzenia należności z tytułu składek.

⁶⁶ W tym: 68,9 tys. przypadków dot. odroczenia terminu płatności oraz 27,8 tys. dot. rozłożenia na raty.

⁶⁷ www.wybadajkariere.pl

⁶⁸ W planie kontroli na rok 2021 zaplanowano przeprowadzenie 27 658 kontroli płatników składek w skali kraju.

o wykroczenia, cztery zawiadomienia do prokuratury, 29 informacji do Państwowej Inspekcji Pracy, 12 do urzędów skarbowych i celno-skarbowych oraz 19 do innych urzędów⁶⁹.

ZUS opracował programy kontroli w zakresie instrumentów wsparcia w związku z przeciwdziałaniem COVID-19 (dot. świadczenia postojowego oraz zwolnienia z obowiązku opłacania składek) na podstawie kart ryzyka przygotowanych przez Departament Kontroli Płatników Składek. Do 31 grudnia 2021 r. przeprowadzono 121 kontroli rozpoznawczych płatników składek, w tym 59 w zakresie zwolnienia z obowiązku opłacania składek, 65 w zakresie świadczenia postojowego, z tego trzy kontrole obejmowały oba ww. zakresy.

Kontrola wewnętrzna

Plan kontroli na rok 2021 zakładał realizację 11 tematów kontroli przez Departament Kontroli Wewnętrznych (dalej: DKW) oraz Centra Kontroli Wewnętrznej (dalej: CKW) w ramach kontroli instytucjonalnej. Plan kontroli został zrealizowany w 100%, przeprowadzono 46 kontroli, w tym: pięć kontroli DKW i 41 kontroli CKW. Poza zaplanowanymi kontrolami problemowymi przeprowadzono: trzy kontrole doraźne (w tym dwie kontrole zrealizowane przez DKW), 17 postępowań wyjaśniających (z czego 14 postępowań przeprowadzonych zostało przez DKW). Komórki kontroli wewnętrznej dokonały łącznie 158 ustaleń, do których wydano 194 zaleceń pokontrolnych, z czego: DKW – 20 ustaleń i 31 zaleceń pokontrolnych, CKW – 138 ustaleń i 163 zaleceń pokontrolnych.

Zrealizowane przez DKW i CKW kontrole dotyczyły m.in. prawidłowości dokonywania zwrotów z kont płatników składek, udzielonych ulg, przyznawania świadczeń długoterminowych, udzielania i realizacji zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej 30 tys. euro, efektywności działań podejmowanych w celu przeciwdziałania przedawnieniom należności z tytułu składek.

Zalecenia pokontrolne dotyczyły, w szczególności przeprowadzenia szkoleń merytorycznych oraz wzmocnienia nadzoru, w tym zwiększenia kontroli funkcjonalnych bieżących m.in. w zakresie:

- obsługi wniosków o zwrot nienależnie opłaconych składek,
- procedowania wniosków o udzielenie ulgi,
- dochodzenia nienależnie pobranych świadczeń długo i krótkoterminowych,
- weryfikacji uprawnień do świadczeń emerytalno-rentowych,
- realizacji zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej 30 tys. euro oraz rozliczenia wykonanych w ich wyniku usług i zakupów,
- niezwłocznego podejmowania działań zmierzających do wyegzekwowania zadłużenia od płatników zalegających z opłacaniem składek.

W ramach kontroli funkcjonalnej zwierzchniej komórki organizacyjnej Centrali i oddziałów Zakładu w 2021 r. przeprowadziły łącznie 1001 kontroli (planowych i doraźnych) w zakresie 470 tematów. W wyniku kontroli dokonano 801 ustaleń, do których sformułowano 353 zalecenia, z czego 333 zostały zrealizowane, a 20 było w trakcie realizacji. Tematyka kontroli obejmowała m.in. sprawdzenie prawidłowości realizacji zadań przez orzecznictwo lekarskie. W wyniku kontroli stwierdzono, że ok. 2% wszystkich spraw analizowanych podczas kontroli wymagało skierowania do rozpatrzenia przez komisję lekarską Zakładu. W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, przypomniano wszystkim lekarzom orzecznikom ZUS zasady orzecznictwa lekarskiego w celu wyeliminowania przypadków nieprawidłowego ustalania decyzji orzecznich lub niedostatecznego dokumentowania sprawy.

W ramach kontroli funkcjonalnej zwierzchniej komórki organizacyjnej Centrali i oddziałów Zakładu w 2021 r. przeprowadziły łącznie 1052 kontrole (planowe i doraźne) w zakresie 670 tematów. W wyniku kontroli dokonano 1281 ustaleń, do których sformułowano 541 zaleceń. Tematyka kontroli obejmowała m.in. prawidłowość realizacji zadań przez orzecznictwo lekarskie, prowadzenia postępowań wyjaśniających w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym, planowania i prowadzenia kontroli u płatników składek.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami zalecono zintensyfikowanie działań, które zapewnią prawidłowe dokonywanie ustaleń orzecznich oraz ich dokumentowanie przez lekarzy orzeczników i komisje lekarskie; przypomnienie pracownikom obowiązujących uregulowań zewnętrznych i wewnętrznych w zakresie prowadzonych postępowań wyjaśniających; wzmocnienie nadzoru nad realizacją kontroli płatników składek.

⁶⁹ Dwa do izb administracji skarbowej, jeden do straży granicznej, cztery do urzędów wojewódzkich, cztery do urzędów pracy oraz osiem do innych instytucji.

Audyt wewnętrzny

W 2021 r. z prowadzonych 11 zadań zapewniających zakończono siedem. Zadania prowadzone były w ramach dziewięciu obszarów działalności Zakładu, tj.: zarządzanie finansami; dochodzenie należności; obsługa świadczeń długoterminowych; obsługa świadczeń krótkoterminowych; zarządzanie usługami IT; obsługa świadczeń międzynarodowych; bezpośrednia obsługa klienta; zarządzanie Zakładem; obsługa salda konta płatnika.

W zakresie zrealizowanych zadań zapewniających sformułowano łącznie 66 zaleceń, które dotyczyły m.in. działań w zakresie: wzmocnienia systemu kontroli zarządczej dot. terminowości wprowadzania do systemu not układów ratalnych, rozpatrywania wniosków o ulgi oraz realizacji zadań związanych z monitoringiem udzielonych ulg; usprawnienia współpracy pomiędzy komórkami; przeprowadzenie analizy działania systemu obsługi zamówień, zgłoszeń i incydentów pod kątem kontaktu z klientem w zakresie wstrzymywania czasu ich obsługi oraz wdrożenie mechanizmów zabezpieczających przed nadużyciami; wzmocnienie mechanizmów kontroli oraz nadzoru nad procesami związanymi ze zwolnieniami z obowiązku opłacania składek.

W 2021 r. realizowano czynności doradcze, które dotyczyły m.in.: oceny efektywności przyjętego modelu organizacji pracy w Oddziale ZUS we Wrocławiu, elektronizacji dokumentacji finansowo-księgowej w ZUS, analizy przygotowania i wdrożenia w jednostkach rozwiązań przygotowujących do realizacji zadań z wejściem w życie ustaw antykryzysowych (w związku z pandemią COVID-19), samooceny kontroli zarządczej za 2020 r., opiniowania wewnętrznych aktów prawnych wydanych w ZUS, oraz współuczestnictwa w realizacji projektów i innych zadań realizowanych w Zakładzie. Na podstawie przeprowadzonych czynności doradczych wydano 26 propozycji usprawnienia funkcjonowania Zakładu.

7. PLAN W UKŁADZIE ZADANIOWYM I PLAN DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU

7.1. PLAN W UKŁADZIE ZADANIOWYM

W 2021 r. plan w układzie zadaniowym wydatków był realizowany w trzech obszarach sprawozdawczości: Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Emerytur Pomostowych oraz w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Nie definiowano celów i mierników dla podzadań ze względu na kategorię wydatków:

- 13.2.1. Świadczenia społeczne realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego,
- 13.2.2. Świadczenia zlecone ZUS do realizacji na mocy odrębnych ustaw,
- 20.1.3. Opłacanie i refundacja składek na ubezpieczenie zdrowotne z budżetu państwa za osoby uprawnione.

Możliwość taka została wskazana w Katalogu funkcji państwa, zadań, podzadań i działań budżetowych zaprezentowanym na stronach Ministerstwa Finansów⁸⁷.

Realizacja wydatków FUS, FEP oraz w części 73 - ZUS odbywała się w ramach dwóch funkcji: 13. *Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny* oraz 20. *Zdrowie*. W ramach funkcji 13. wyróżniono zadanie 13.2. *Świadczenia społeczne*.

Na realizację zadań w powyższym zakresie wydatkowano łącznie 325 905 119,6 tys. zł. FUS na realizację zadania 13.2. *Świadczenia społeczne* wydatkował 280 258 805,2 tys. zł, tj. 99,2% planu po zmianach. Wydatki te w całości zostały poniesione na podzadanie 13.2.1. *Świadczenia społeczne* realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego, w tym 197 981 893,7 tys. zł na działanie 13.2.1.1. *Emerytury łącznie z dodatkami przysługującymi z ubezpieczenia społecznego*, 47 523 596,2 tys. zł na działanie 13.2.1.2. *Renty łącznie z dodatkami przysługujące z ubezpieczenia społecznego*, 30 699 905,0 tys. zł na działanie 13.2.1.3. *Pozostałe świadczenia*, 180 649,0 tys. zł na działanie 13.2.1.4. *Prewencja i rehabilitacja* oraz 3 872 761,3 tys. zł na działanie 13.2.1.8. *Obsługa realizacji świadczeń społecznych w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego*.

FEP na realizację zadania 13.2. *Świadczenia społeczne* wydatkował 1 538 029,6 tys. zł, tj. 91,9% kwoty planowanej. Wydatki te w całości poniesiono na podzadanie 13.2.1. *Świadczenia społeczne* realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego, w tym 1 533 925,7 tys. zł na działanie 13.2.1.1. *Emerytury łącznie z dodatkami przysługujące z ubezpieczenia społecznego*, 23,0 tys. zł na działanie 13.2.1.3 *Pozostałe świadczenia* oraz 4081,0 tys. zł na działanie 13.2.1.8 *Obsługa realizacji świadczeń społecznych w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego*.

ZUS (część 73) wydatkował łącznie 44 275 352,0 tys. zł, w tym 44 108 284,7 tys. zł w ramach funkcji 13. *Zabezpieczenia społeczne i wspieranie rodziny* oraz 167 067,3 tys. zł w ramach funkcji 20. *Zdrowie*. W ramach funkcji 13. na realizację zadania 13.2. *Świadczenia społeczne* ZUS wydatkował 44 108 284,7 tys. zł, tj. 99,8% planu po zmianach. Zadanie 13.2. obejmowało wydatki w ramach dwóch podzadań: 13.2.1. *Świadczenia społeczne* realizowane w ramach powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego, na które wydatkowano 39 706 780,5 tys. zł oraz 13.2.2. *Świadczenia zlecone ZUS do realizacji na podstawie odrębnych ustaw, na które wydatkowano 4 401 504,2 tys. zł*.

7.2. PLAN DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU

W Planie działalności ZUS na rok 2021 r. ustalono następujące cele:

1. *Utrzymanie zdolności do wypłaty świadczeń*. Miernikiem był wskaźnik ściągłości liczony jako wielkość wpływów na poczet należności z tytułu składek w stosunku do przypisu składek; obejmujący ubezpieczenia społeczne, UZ, FGŚP, FP, FS, FEP. Zaplanowana na 2021 r. wartość określona na nie mniej niż 99% wyniosła 100,7%.
2. *Terminową wypłatę świadczeń* mierzoną czterema wskaźnikami:
 - terminowej wypłaty świadczeń krótkoterminowych. Przyjętą wartość, nie mniej niż 98%, zrealizowano w wysokości 99,7%,

- terminowej realizacji wniosków emerytalno-rentowych. Zaplanowaną wartość nie mniejszą niż 97% zrealizowano w wysokości 98,7%,
 - terminowej realizacji wniosków o międzynarodowe emerytalno-rentowe świadczenia (podlegające koordynacji). Zaplanowaną wartość nie mniejszą niż 85% zrealizowano w wysokości 98,1%,
 - terminowość dofinansowania działań płatników składek skierowanych na utrzymanie zdolności do pracy przez cały okres aktywności zawodowej Zaplanowaną wartość nie mniejszą niż 97% zrealizowano w wysokości 99,7%.
3. *Terminowe wydawanie orzeczeń.* Miernikiem był wskaźnik terminowości wydania orzeczeń rozpatrzonych w czasie do 45 dni. Zaplanowana wartość nie mniejsza niż 60%, zrealizowana została w wysokości 97,5%.
4. *Zapewnienie prawidłowości naliczania składek przez płatników.* Miernikiem był wskaźnik realizacji zobowiązań ustawowych w zakresie kontroli płatników składek. Zaplanowaną wartość, nie mniejszą niż 70% zrealizowano w wysokości 79%.
5. *Podnoszenie świadomości obywateli o systemie ubezpieczeń społecznych,* z określonymi trzema wskaźnikami:
- liczbą inicjatyw informacyjno-promocyjnych dla klientów ZUS – planowana wartość więcej niż 500, zrealizowano 3715,
 - liczbą uczniów, którzy uczestniczą w projekcie edukacyjnym „Lekcje z ZUS” – udział wzięło 109 926 uczniów, z zaplanowanej liczby nie mniejszej niż 55 000,
 - liczbą uczniów i studentów, którzy uczestniczą w lekcjach i spotkaniach dotyczących ubezpieczeń społecznych - udział wzięło 59 156 uczniów i studentów, z zaplanowanej liczby nie mniejszej niż 11 500.

8. SPRAWOZDANIA

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzania rocznych sprawozdań za 2021 r. przez dysponenta części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej, FUS i FEP:

- stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych dla części ZUS – 73 (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych dla części 73 – ZUS (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa dla części 73 – ZUS (Rb-28),
- z wykonania wydatków budżetu państwa w układzie zadaniowym dla części 73 – ZUS (Rb-BZ1),
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2021 r. planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (Rb-40),
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS (Rb-33),
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FEP (Rb-33),
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2021 r. planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS (Rb-40),
- z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na 2021 r. planu finansowego państwowego funduszu celowego FEP (Rb-40),
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FUS w układzie zadaniowym (Rb-BZ2),
- z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego FEP w układzie zadaniowym (Rb-BZ2),
- sprawozdań w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2021 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z) dla ZUS – państwowej osoby prawnej, dla FUS, FEP oraz Rb-UZ dla ZUS.

Kwoty wykazane w sprawozdaniach były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzonych sprawozdań. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym⁷⁰. Sprawozdania w części 73 – ZUS przedstawiają wiarygodne dane o dochodach i wydatkach, natomiast sprawozdania funduszy wiarygodne dane o przychodach i kosztach, a także związanych z nimi należnościach i zobowiązaniach.

⁷⁰ Stosownie do przepisów rozporządzeń: Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1564, ze zm.), Ministra Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych (Dz. U. poz. 2396, ze zm.), Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1731, ze zm.).

9. INFORMACJE DODATKOWE

W dniu 17 stycznia 2022 r. NIK rozpoczęła kontrolę w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Czynności kontrolne w jednostce zakończono 8 kwietnia 2022 r. W dniu 22 kwietnia 2022 r. do Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych skierowano wystąpienie z kontroli wykonania budżetu państwa w 2021 r. w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz wykonania planów finansowych: Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Funduszu Emerytur Pomostowych, Funduszu Rezerwy Demograficznej oraz planu finansowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – państwowej osoby prawnej.

NIK zgłosiła wniosek o zintensyfikowanie działań związanych z:

- przenoszeniem obsługi świadczeń z systemów ZETO do systemów KSI ZUS,
- rozbudową oprogramowania systemu KSI ZUS o funkcjonalności niezbędne do obsługi wszystkich świadczeń realizowanych w systemach ZETO.

NIK zwróciła uwagę, że niedoprecyzowanie zakresu IT objętego wyłączeniem zlecenia zadań przez Departament Zarządzania Systemami Informatycznymi oraz realizacja zadań nieprzewidzianych w obowiązujących wersjach Regulaminu organizacyjnego powoduje niejasności kompetencyjne dotyczące zawierania umów zlecenia. Zdaniem NIK uporządkowania wymagają zasady zawierania umów zlecenia w zakresie IT.

Do wystąpienia pokontrolnego Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych 11 maja 2022 r. wniosła sześć zastrzeżeń. Komisja Rozstrzygająca w NIK uchwałą z dnia 3 czerwca 2022 r. uwzględniła dwa zastrzeżenia w całości, trzy zastrzeżenia w części oraz oddaliła zastrzeżenia w pozostałym zakresie.

10.ZAŁĄCZNIKI

10.1. KALKULACJA OCENY OGÓLNEJ W CZĘŚCI 73 – ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Oceny wykonania budżetu w części 73 – Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonano stosując kryteria⁷¹ oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2021 roku⁷².

Dochody (D):	219 104,0 tys. zł
Wydatki (W):	44 275 352,0 tys. zł
Łączna kwota (G = D + W):	44 494 456,0 tys. zł
Waga wydatków w łącznej kwocie: (Ww = W : G):	0,9951
Nieprawidłowości w dochodach:	0 zł
Ocena cząstkowa dochodów (Od):	pozytywna (5)
Nieprawidłowości w wydatkach (Ow):	0 zł
Ocena cząstkowa wydatków:	pozytywna (5)
Łączna ocena dochodów i wydatków ŁO ⁷³ :	pozytywna (5)
Opinia o sprawozdaniach:	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

⁷¹ <http://www.nik.gov.pl/kontrole/standardy-kontroli-nik/>

⁷² Porównaj: <http://www.nik.gov.pl/kontrole/analiza-budzetu-panstwa/>

⁷³ $\text{ŁO} = \text{Od} \times \text{Wd} + \text{Ow} \times \text{Ww}$

10.2. KALKULACJA OCENY OGÓLNEJ FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Oceny wykonania planu finansowego FUS dokonano stosując kryteria⁷⁴ oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2021 roku⁷⁵.

Przychody (P):	274 049 694,1 tys. zł
Koszty (K) (łącznie z wydatkami majątkowymi):	284 467 506,7 tys. zł
Łączna kwota (G = P + K):	558 517 200,8 tys. zł
Waga przychodów w łącznej kwocie (Wp = P : G):	0,4907
Waga kosztów w łącznej kwocie: (Wk = K : G):	0,5093
Nieprawidłowości w przychodach:	0 zł
Ocena cząstkowa przychodów (Op):	pozytywna (5)
Nieprawidłowości w kosztach:	71 291,8 tys. zł
Ocena cząstkowa kosztów (Ok):	ocena pozytywna (5)
Łączna ocena przychodów i kosztów ŁO ⁷⁶ :	pozytywna (5)
Opinia o sprawozdaniach:	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

⁷⁴ <http://www.nik.gov.pl/kontrolle/standardy-kontroli-nik/>

⁷⁵ Porównaj: <http://www.nik.gov.pl/kontrolle/analiza-budzetu-panstwa/>.

⁷⁶ $\text{ŁO} = \text{Op} \times \text{Wp} + \text{Ok} \times \text{Wk}$

10.3. KALKULACJA OCENY OGÓLNEJ FUNDUSZU EMERYTUR POMOSTOWYCH

Oceny wykonania planu finansowego FEP dokonano stosując kryteria⁷⁷ oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2021 roku⁷⁸.

Przychody (P): tys. zł	1 551 658,5 tys. zł
Koszty (K) (łącznie z wydatkami majątkowymi):	1 541 913,9 tys. zł
Łączna kwota (G = P + K):	3 093 599,4 tys. zł
Waga przychodów w łącznej kwocie (Wp = P : G):	0,5016
Waga kosztów w łącznej kwocie: (Wk = K : G):	0,4984
Nieprawidłowości w przychodach:	0 zł
Ocena cząstkowa przychodów (Op):	pozytywna (5)
Nieprawidłowości w kosztach:	0 zł
Ocena cząstkowa kosztów (Ok):	pozytywna (5)
Łączna ocena przychodów i kosztów ŁO ⁷⁹ :	pozytywna (5)
Opinia o sprawozdaniach:	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

⁷⁷ <http://www.nik.gov.pl/kontrola/standardy-kontroli-nik/>

⁷⁸ Porównaj: <http://www.nik.gov.pl/kontrola/analiza-budzetu-panstwa/>.

⁷⁹ $\text{ŁO} = \text{Op} \times \text{Wp} + \text{Ok} \times \text{Wk}$

10.4. KALKULACJA OCENY OGÓLNEJ ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH – PAŃSTWOWEJ OSOBY PRAWNEJ

Oceny wykonania planu finansowego ZUS państwowej osoby prawnej dokonano stosując kryteria⁸⁰ oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2021 roku⁸¹.

Przychody (P):	4 946 567 548,5 tys. zł
Koszty (K):	5 393 471 358,2 tys. zł
Łączna kwota (G = P + K):	10 340 038 906,7 tys. zł
Waga przychodów w łącznej kwocie (Wp = P : G):	0,4784
Waga kosztów w łącznej kwocie: (Wk = K : G):	0,5216
Nieprawidłowości w przychodach:	0 zł
Ocena cząstkowa przychodów (Op):	pozytywna (5).
Nieprawidłowości w kosztach:	0 zł
Ocena cząstkowa kosztów (Ok):	pozytywna (5)
Łączna ocena przychodów i kosztów ŁO ⁸² :	pozytywna(5)
Opinia o sprawozdaniach:	pozytywna
Ocena ogólna:	pozytywna

⁸⁰ <http://www.nik.gov.pl/kontrolle/standardy-kontroli-nik/>

⁸¹ Porównaj: <http://www.nik.gov.pl/kontrolle/analiza-budzetu-panstwa/>

⁸² $\text{ŁO} = \text{Op} \times \text{Wp} + \text{Ok} \times \text{Wk}$.

10.5. DOCHODY BUDŻETOWE W CZĘŚCI 73 – ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Lp.	Wyszczególnienie	2020	2021		5 : 3	5 : 4
		Wykonanie	Ustawa ¹⁾	Wykonanie		
		tys. zł				
1	2	3	4	5	6	7
Ogółem, w tym:		258 851,1	194 688,0	219 104,0	84,6	112,5
1.	753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	171 863,8	113 057,0	136 115,7	79,2	120,4
1.1.	75303 Fundusz Ubezpieczeń Społecznych	169 687,6	110 000,0	132 792,9	78,3	120,7
1.1.1.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	169 687,6	110 000,0	132 792,9	78,3	120,7
1.2.	75313 – Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	2 139,5	3 014,0	3 280,8	153,3	108,9
1.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	30,7	15,0	34,1	111,1	227,3
1.2.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	2 108,8	2 999,0	3 246,7	154,0	108,3
1.3.	75395 – Pozostała działalność	36,7	43,0	42,0	114,4	97,7
1.3.1.	§ 069 wpływy z różnych opłat	36,7	43,0	42,0	114,4	97,7
2.	853 – Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	11 112,7	5 420,0	6 744,3	60,7	124,4
2.1.	85347 – Renta socjalna oraz zasiłki i świadczenia przedemerytalne	11 013,9	5 347,0	6 674,9	60,6	124,8
2.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	27,0	5,0	16,0	59,3	320,0
2.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	10 986,9	5 342,0	6 658,9	60,6	124,7
2.2.	85395 – Pozostała działalność	98,7	73,0	99,4	100,7	136,2
2.2.1.	§ 092 pozostałe odsetki	12,8	6,0	10,9	85,2	181,7
2.2.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	86,0	67,0	88,5	102,9	132,1
3.	855 – Rodzina	75 874,7	76 211,0	76 214,0	100,4	100,0
3.1.	85502 – Świadczenia rodzinne i dodatki do świadczeń rodzinnych – odsetki	8,7	4,0	7,0	80,5	175,0
3.1.1.	§ 092 pozostałe odsetki	2,7	1,0	2,8	103,7	280,0
3.1.2.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	6,0	3,0	4,2	70,0	140,0
3.2.	85512 – Fundusz alimentacyjny w likwidacji	75 866,0	76 207,0	76 207,0	100,4	100,0
3.2.1.	§ 097 wpływy z różnych dochodów	75 866,0	76 207,0	76 207,0	100,4	100,0

Opracowanie własne na podstawie danych z rocznego sprawozdania Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych zweryfikowanych przez NIK.

¹⁾ Ustawa *budżetowa na rok 2021* z dnia 20 stycznia 2021 r. ze zmianami.

10.6. WYDATKI BUDŻETU PAŃSTWA W CZĘŚCI 73 – ZUS

Lp.	Wyszczególnienie	2020		2021		6 : 3	6 : 4	6 : 5
		Wykonanie ¹⁾	Ustawa ¹⁾	Budżet po zmianach	Wykonanie ³⁾			
		tys. zł				%		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ogółem, w tym:		54 443 626,0	62 636 471,0	44 381 109,6	44 275 352,0	81,3	70,7	99,8
1.	753 – Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	50 737 724,1	58 686 280,0	39 297 780,0	39 273 997,3	77,4	66,9	99,9
1.1	75303 – FUS	45 522 023,0	54 490 124,0	34 990 124,0	34 990 124,0	76,9	64,2	100,0
1.1.1	§ 2430 Dotacja dla FUS	33 522 023,0	54 490 124,0	34 990 124,0	34 990 124,0	104,4	64,2	100,0
1.2	75310 – FEP	747 376,0	1 352 182,0	1 202 182,0	1 202 182,0	160,9	88,9	100,0
1.2.1	§ 2430 Dotacja dla FEP	747 376,0	1 352 182,0	1 202 182,0	1 202 182,0	160,9	88,9	100,0
1.3	75313 – Świadczenia z budżetu państwa zlecone do wypłaty ZUS i KRUS	3 167 795,7	2 843 421,0	3 104 921,0	3 081 259,0	97,3	108,4	99,2
1.3.1	§ 2860 Dotacja z budżetu państwa stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty ZUS	31 595,6	22 006,0	33 506,0	31 772,4	100,6	144,4	94,8
1.3.2	§ 3110 Świadczenia społeczne	3 136 151,0	2 821 303,0	3 071 303,0	3 049 469,9	97,2	108,1	99,3
1.3.3	§ 4580 Pozostałe odsetki	49,0	112,0	112,0	15,9	32,4	14,2	14,2
1.4	75395 – Pozostała działalność	529,4	553,0	553,0	433,2	81,8	78,3	78,3
1.4.1	§ 3110 Świadczenia społeczne	528,0	551,0	551,0	431,9	81,8	78,4	78,4
1.4.2	§ 4000 Opłaty za przekaz świadczeń / grupa wydatków bieżących jednostki	0,0	2,0	2,0	0,0	-	0,0	0,0
1.4.3	§ 4300 Zakup usług pozostałych	1,4	0,0	0,0	1,3	92,9	-	-
2.	851 – Ochrona zdrowia	91 590,6	89 129,0	89 129,0	85 113,8	92,9	95,5	95,5
2.1	85156 – Składki na ubezpieczenie zdrowotne .	91 590,6	89 129,0	89 129,0	85 113,8	92,9	95,5	95,5
2.1.1	§ 4130 Składki na ubezpieczenia zdrowotne	91 590,6	89 129,0	89 129,0	85 113,8	92,9	95,5	95,5
3.	853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	243,3	221,0	254,6	203,0	83,4	91,9	79,7
3.1	85335 – Refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia AC i OC	188,9	221,0	221,0	171,0	90,5	77,4	77,4
3.1.1	§ 3030 Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	188,9	221,0	221,0	171,0	90,5	77,4	77,4
3.2	85395 – Pozostała działalność	54,5	0,0	33,6	32,0	58,7	-	95,2
3.2.1	§ 3110 Świadczenia społeczne	54,5	0,0	33,6	32,0	58,7	-	95,2
4.	855 – Rodzina	3 614 068,0	3 860 841,0	4 993 946,0	4 916 038,0	136,0	127,3	98,4
4.1	85511 – Składki na ubezpieczenia społeczne	3 503 202,9	3 773 401,0	3 563 401,0	3 514 474,5	100,3	93,1	98,6
4.1.1	§ 4110 Składki na ubezpieczenia społeczne	3 503 202,9	3 773 401,0	3 563 401,0	3 514 474,5	100,3	93,1	98,6
4.2	85514 – Składki na ubezpieczenie zdrowotne	110 865,1	87 440,0	87 440,0	81 953,5	73,9	93,7	93,7
4.2.1	§ 4130 Składki na ubezpieczenie zdrowotne	110 865,1	87 440,0	87 440,0	81 953,5	73,9	93,7	93,7

Opracowanie własne na podstawie danych z rocznego sprawozdania Rb-28 z wykonania planu wydatków budżetu państwa zweryfikowanych przez NIK.

¹⁾ Ustawa budżetowa na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r. (Dz. U. poz. 190, ze zm.).

10.7. WYKONANIE PLANU FINANSOWEGO FUNDUSZU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Lp.	Wyszczególnienie	2020 r.	2021 r.			8:5	8:6	8:7
		Wykonanie	Plan wg ustawy ¹⁾	Plan po zmianach	Wykonanie			
		w tys. zł						
1	2	5	6	7	8	9	10	11
Część A - Zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz								
	Zadania wynikające z ustaw ogółem:	260 608 505	278 653 003	278 653 003	276 385 900	106,1	99,2	99,2
1.	Emerytury	179 103 342	193 740 293	193 740 293	193 263 713	107,9	99,8	99,8
2.	Renty	43 254 062	45 218 859	45 218 859	45 214 703	104,5	100,0	100,0
3.	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie	6 727 924	7 181 400	7 181 400	7 027 074	104,4	97,9	97,9
4.	Zasiłki chorobowe	14 093 007	15 578 403	15 578 403	14 776 840	104,9	94,9	94,9
5.	Pozostałe zasiłki i świadczenia	17 289 316	16 608 536	16 608 536	15 922 921	92,1	95,9	95,9
6.	Prewencja rentowa	67 401	232 900	232 900	100 881	149,7	43,3	43,3
7.	Prewencja wypadkowa	73 452	92 612	92 612	79 768	108,6	86,1	86,1
Część B - Plan Finansowy w układzie memoriałowym								
I.	Stan funduszu na początek roku	4 208 150	17 726 714	17 726 714	17 726 714	421,2	100,0	100,0
1.	Środki pieniężne	1 703 910	14 445 735	14 445 735	14 445 735	847,8	100,0	100,0
2.	Należności	11 126 525	13 876 772	13 876 772	13 876 772	124,7	100,0	100,0
3.	Zobowiązania (minus), w tym z tytułu:	8 622 285	10 595 793	10 595 793	10 595 793	122,9	100,0	100,0
3.1.	- zaciągniętego kredytu	0	0	0	0	x	x	x
3.2.	- pożyczek z budżetu państwa	0	0	0	0	x	x	x
II.	Przychody	290 808 602	291 372 922	291 372 922	274 049 694	94,2	94,1	94,1
1.	Dotacja z budżetu państwa	33 522 023	54 490 124	54 490 124	34 990 124	104,4	64,2	64,2
2.	Składki (przypis)	209 139 014	227 928 644	227 928 644	228 709 606	109,4	100,3	100,3
2.1.	- fundusz emerytalny	128 871 351	140 627 966	140 627 966	140 974 983	109,4	100,2	100,2
2.2.	- fundusz rentowy	55 189 207	59 989 963	59 989 963	60 319 963	109,3	100,6	100,6
2.3.	- fundusz chorobowy	16 473 811	17 993 971	17 993 971	18 067 074	109,7	100,4	100,4
2.4.	- fundusz wypadkowy	8 604 645	9 316 744	9 316 744	9 347 586	108,6	100,3	100,3
3.	Refundacja z tytułu przekazania składek do OFE	0	0	0	0	x	x	x
4.	Wpłaty z OFE	5 731 099	6 988 991	6 988 991	7 325 221	127,8	104,8	104,8
5.	Środki z FRD pochodzące z przeniesienia aktywów z OFE oraz odsetek od tych aktywów	0	0	0	0	x	x	x
6.	Środki z FRD na uzupełnienie niedoboru funduszu emerytalnego	0	0	0	0	x	x	x
7.	Pozostałe przychody (przypis)	30 347 509	1 965 143	1 965 143	2 046 030	6,7	104,1	104,1
7.1.	- fundusz emerytalny	1 344 461	1 357 298	1 357 298	1 406 853	104,6	103,7	103,7
7.2.	- fundusz rentowy	482 222	425 855	425 855	454 170	94,2	106,6	106,6
7.3.	- fundusz chorobowy	121 688	94 243	94 243	99 511	81,8	105,6	105,6
7.4.	- fundusz wypadkowy	99 138	87 747	87 747	85 496	86,2	97,4	97,4
7.5.	- środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19	28 300 000	0	0	0	x	x	x
8.	Pozostałe zwiększenia	68 957	20	20	978 714	1 419,3	x	x
8.1.	- różnice kursowe	21	20	20	22	109,4	112,1	112,1

8.2.	- inne	68 936	0	0	978 691	1 419,7	x	x
9.	Wpłaty od jednostek na państwowy fundusz celowy	12 000 000	0	0	0	x	x	x
III.	Koszty	277 290 038	288 203 285	288 203 285	284 467 507	102,6	98,7	98,7
1.	Transfery na rzecz ludności	260 467 285	278 327 491	278 327 491	276 205 395	106,0	99,2	99,2
1.1.	Emerytury i renty (łącznie z dodatkami)	229 085 247	246 140 552	246 140 552	245 505 490	107,2	99,7	99,7
1.2.	Pozostałe świadczenia	31 382 038	32 186 939	32 186 939	30 699 905	97,8	95,4	95,4
1.2.1.	- koszty przeciwdziałania COVID-19	4 656 599	3 827 118	3 827 118	3 184 839	x	83,2	83,2
2.	Koszty bieżące	4 013 728	4 199 042	4 199 042	4 053 410	101,0	96,5	96,5
2.1.	Odpis na działalność ZUS	3 865 499	3 865 499	3 865 499	3 865 499	100,0	100,0	100,0
2.2.	Prewencja rentowa	67 401	232 900	232 900	100 881	149,7	43,3	43,3
2.3.	Prewencja wypadkowa	73 452	92 612	92 612	79 768	108,6	86,1	86,1
2.4.	Koszty obsługi kredytów	0	0	0	0	x	x	x
2.5.	Pozostałe koszty	7 375	8 031	8 031	7 262	98,5	90,4	90,4
3.	Pozostałe zmniejszenia	12 809 026	5 676 752	5 676 752	4 208 701	32,9	74,1	74,1
3.1.	- rezerwy oraz odpisy aktualizujące należności	12 793 879	5 676 652	5 676 652	4 145 420	32,4	73,0	73,0
3.2.	- różnice kursowe	107	100	100	111	104,0	110,8	110,8
3.3.	- inne	15 040	0	0	63 171	420,0	x	x
IV	Stan funduszu na koniec roku	17 726 714	20 896 351	20 896 351	7 308 902	41,2	35,0	35,0
1.	Środki pieniężne	14 445 735	16 206 307	16 206 307	5 565 186	38,5	34,3	34,3
2.	Należności	13 876 772	14 575 078	14 575 078	13 949 689	100,5	95,7	95,7
3.	Zobowiązania (minus), w tym z tytułu:	10 595 793	9 885 034	9 885 034	12 205 973	115,2	123,5	123,5
3.1.	- zaciągniętego kredytu	0	0	0	0	x	x	x
3.2.	- pożyczek z budżetu państwa	0	0	0	0	x	x	x
Część C - Dane statystyczne								
Lp.	Wyszczególnienie	2020 r.		2021 r.		8:5	8:6	8:7
		Wykonanie	Plan wg ustawy budż.	Plan po zmianach	Wykonanie			
		w tys. zł						
I	Koszty	264 481 379	282 526 533	282 526 533	280 258 661	106,0	99,2	99,2
1.	Fundusz emerytalny	178 439 254	193 410 483	193 410 483	193 151 334	108,2	99,9	99,9
1.1.	Emerytury	177 917 653	192 619 578	192 619 578	192 352 245	108,1	99,9	99,9
1.2.	Wyплаты środków z subkonta	520 358	789 290	789 290	798 156	153,4	101,1	101,1
1.3.	Pozostałe świadczenia	1 243	1 615	1 615	934	75,1	57,8	57,8
2.	Fundusz rentowy	48 916 878	51 723 112	51 723 112	51 209 985	104,7	99,0	99,0
2.1.	Renty	39 598 010	41 575 463	41 575 463	41 625 769	105,1	100,1	100,1
2.2.	Emerytury przyznane z urzędu zamiast renty	1 185 689	1 120 715	1 120 715	911 468	76,9	81,3	81,3
2.3.	Dodatki do emerytur i rent: pielęgnacyjne, dla sierot zupełnych i za tajne nauczanie	6 523 758	6 970 748	6 970 748	6 818 990	104,5	97,8	97,8
2.4.	Zasiłki pogrzebowe	1 540 997	1 821 312	1 821 312	1 751 788	113,7	96,2	96,2
2.4.1.	- koszty przeciwdziałania COVID-19	114 100	296 679	296 679	229 655	x	77,4	77,4
2.5.	Pozostałe świadczenia	1 022	1 974	1 974	1 091	106,8	55,3	55,3
2.6.	Prewencja rentowa	67 401	232 900	232 900	100 881	149,7	43,3	43,3
3.	Fundusz chorobowy	28 265 135	28 359 594	28 359 594	27 046 680	95,7	95,4	95,4
3.1.	Zasiłki chorobowe	13 468 284	14 843 550	14 843 550	14 112 517	104,8	95,1	95,1
3.1.1.	- koszty przeciwdziałania COVID-19	1 941 086	2 176 317	2 176 317	2 171 407	x	99,8	99,8

3.2.	Zasiłki macierzyński	8 954 625	9 144 422	9 144 422	9 023 029	100,8	98,7	98,7
3.3.	Zasiłki opiekuńcze	3 723 289	1 998 250	1 998 250	1 728 794	46,4	86,5	86,5
3.3.1	- koszty przeciwdziałania COVID-19	2 601 413	1 354 122	1 354 122	783 777	x	57,9	57,9
3.4.	Świadczenia rehabilitacyjne	2 109 368	2 362 582	2 362 582	2 172 880	103,0	92,0	92,0
3.5.	Pozostałe świadczenia	2 194	2 759	2 759	2 197	100,1	79,6	79,6
3.6.	Wynagrodzenia dla płatników składek	7 375	8 031	8 031	7 262	98,5	90,4	90,4
4.	Fundusz wypadkowy	4 994 613	5 167 845	5 167 845	4 985 162	99,8	96,5	96,5
4.1.	Renty	3 656 051	3 643 396	3 643 396	3 588 934	98,2	98,5	98,5
4.2.	Dodatki do rent: pielęgnacyjne i dla sierot zupełnych	204 166	210 652	210 652	208 084	101,9	98,8	98,8
4.3.	Zasiłki chorobowe	624 723	734 853	734 853	664 323	106,3	90,4	90,4
4.4.	Jednorazowe odszkodowania	291 663	332 952	332 952	306 960	105,2	92,2	92,2
4.5.	Świadczenia rehabilitacyjne	143 867	152 077	152 077	136 336	94,8	89,6	89,6
4.6.	Pozostałe świadczenia	691	1 303	1 303	757	109,6	58,1	58,1
4.7.	Prewencja wypadkowa	73 452	92 612	92 612	79 768	108,6	86,1	86,1
4.8.	Pozostałe wydatki	0	0	0	0	x	x	x
5.	Odpis na działalność ZUS	3 865 499	3 865 499	3 865 499	3 865 499	100,0	100,0	100,0
6.	Koszty obsługi kredytów	0	0	0	0	x	x	x

Opracowanie własne na podstawie danych z rocznego sprawozdania Rb-40 z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego, zweryfikowanego przez NIK.

¹⁾ Ustawa budżetowa na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r. (Dz. U. poz. 190, ze zm.).

10.8. WYKONANIE PLANU FINANSOWEGO FUNDUSZU EMERYTUR POMOSTOWYCH

Lp.	Wyszczególnienie	2020	2021		7:5	7:6
		Wykonanie	Plan wg ustawy budżetowej ¹⁾	Wykonanie		
			tys. zł			
1	2	5	6	7	8	9
Część A - Zadania wynikające z ustaw						
	Zadania wynikające z ustaw ogółem:	1 276 820	1 669 329	1 533 949	120,1	91,9
1.	Emerytury pomostowe	1 276 764	1 669 229	1 533 926	120,1	91,9
2.	Pozostałe świadczenia	55	100	23	41,6	23,0
Część B - Plan Finansowy w układzie memoriałowym						
I.	Stan funduszu na początek roku	297 394	44 716	63 571	21,4	142,2
1.	Środki pieniężne	314 660	43 722	80 049	25,4	183,1
2.	Ulokowane środki finansowe				x	x
3.	Należności	8 380	27 697	14 599	174,2	52,7
4.	Zobowiązania	25 647	26 703	31 076	121,2	116,4
II.	Przychody	1 050 749	1 658 511	1 551 658	147,7	93,6
1.	Dotacja z budżetu państwa	747 376	1 352 182	1 202 182	x	88,9
2.	Składki (przypis)	300 439	303 666	345 746	115,1	113,9
3.	Pozostałe przychody (przypis)	2 934	2 663	3 730	127,1	140,1
4.	Pozostałe zwiększenia	0		0	x	x
III.	Koszty	1 284 572	1 675 723	1 541 914	120,0	92,0
1.	Transfery na rzecz ludności	1 276 820	1 669 329	1 533 949	120,1	91,9
1.1.	Emerytury pomostowe	1 276 764	1 669 229	1 533 926	120,1	91,9
1.2.	Pozostałe świadczenia	55	100	23	41,6	23,0
2.	Odpis na działalność ZUS	3 512	4 081	4 081	116,2	100,0
3.	Pozostałe zmniejszenia	4 240	2 313	3 884	91,6	167,9
IV.	Stan funduszu na koniec roku	63 571	27 504	73 316	115,3	266,6
1.	Środki pieniężne	80 049	30 000	90 575	113,2	301,9
2.	Ulokowane środki finansowe				x	x
3.	Należności	14 599	29 439	17 312	118,6	58,8
4.	Zobowiązania	31 076	31 935	34 571	111,2	108,3

Opracowanie własne na podstawie danych z rocznego sprawozdania Rb-40 z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego, zweryfikowanego przez NIK

¹⁾ Ustawa budżetowa na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r. (Dz. U. poz. 190, ze zm.).

10.9. WYKONANIE PLANU FINANSOWEGO ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH – PAŃSTWOWEJ OSOBY PRAWNEJ

Lp.	Wyszczególnienie	2020	2020			4:3	6:3	6:4	6:5
		Wykonani e	Plan wg ustawy budżetow ej ¹	Plan po zmianach	Wykonani e				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Część A									
I. Stan na początek roku									
1.	Środki pieniężne	607 400	330 000	474 614	474 614	54,3	78,1	143,8	100,0
2.	Inne aktywa finansowe	1 201 664	1 000 000	1 013 971	1 013 971	83,2	84,4	101,4	100,0
3.	Należności	44 884	44 884	34 540	34 540	100,0	77,0	77,0	100,0
4.	Zapasy	88 855	8 885	12 639	12 639	10,0	14,2	142,3	100,0
5.	Zobowiązania, w tym	707 573	676 181	719 198	719 198	95,6	101,6	106,4	100,0
5.1	- z tytułu odsetek za nieprzekazane składki do ofe	31 392	0	28 659	28 659	0,0	91,3	-	100,0
II.	Przychody	4 786 899	4 791 441	4 791 441	4 946 568	100,1	103,3	103,2	103,2
1.	Odpis z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych	3 865 499	3 865 499	3 865 499	3 865 499	100,0	100,0	100,0	100,0
2.	Odpis z Funduszu Emerytur Pomostowych	3 512	4 081	4 081	4 081	116,2	116,2	100,0	100,0
3.	Przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek innych niż na FUS, z tego	260 687	233 531	233 531	294 883	89,6	113,1	126,3	126,3
3.1	- przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na otwarte fundusze emerytalne	13 388	0	0	14 472	0,0	108,1	-	-
3.2	- przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na FP,FS i FGŚP	69 751	65 503	65 503	80 796	93,9	115,8	123,3	123,3
3.3	- przychody z tytułu poboru i dochodzenia składek na ubezpieczenie zdrowotne	177 547	168 028	168 028	199 615	94,6	112,4	118,8	118,8
4.	Przychody z tytułu zwrotu kosztów obsługi świadczeń zleconych Zakładowi do wypłaty:	442 997	443 863	443 863	483 325	100,2	109,1	108,9	108,9
4.1.	- rent socjalnych	98 200	97 002	97 002	103 625	98,8	105,5	106,8	106,8
4.2.	- zasiłków i świadczeń przedemerytalnych	12 382	12 674	12 674	10 597	102,4	85,6	83,6	83,6
4.3.	- świadczeń na rzecz kombatanów	24 462	26 916	26 916	20 184	110,0	82,5	75,0	75,0
4.4.	- świadczeń zbiegowych realizowanych przez KRUS	17 848	18 851	18 851	18 683	105,6	104,7	99,1	99,1

4.5.	- obsługa pozostałych świadczeń	290105,6	288 420	288 420	330 236	99,4	113,8	114,5	114,5
5.	Przychody finansowe	14 307	5 700	5 700	11 745	39,8	82,1	206,1	206,1
5.1.	- odsetki	14 029	5 700	5 700	11 639	40,6	83,0	204,2	204,2
6.	Pozostałe przychody	199 898	238 767	238 767	287 034	119,4	143,6	120,2	120,2
III	KOSZTY	5 009 370	5 757 875	5 823 875	5 393 471	114,9	107,7	93,7	92,6
1.	Koszty według rodzaju	5 004 238	5 730 257	5 805 257	5 387 713	114,5	107,7	94,0	92,8
1.1	- amortyzacja	272 566	403 833	403 833	308 494	148,2	113,2	76,4	76,4
	- zakup wyposażenia niskiej wartości	3 452	7 501	7 501	4 235	217,3	122,7	56,5	56,5
1.2.	- materiały i energia	109 837	170 300	155 778	114 605	155,0	104,3	67,3	73,6
1.3.	- usługi obce	841 004	1 245 873	1 126 737	932 391	148,1	110,9	74,8	82,8
1.3.1.	- usługi pocztowe i bankowe	287 717	404 871	404 871	343 123	140,7	119,3	84,7	84,7
1.3.2.	- usługi telekomunikacyjne	14 473	17 804	17 804	14 668	123,0	101,3	82,4	82,4
1.3.3.	- usługi związane z przetwarzaniem danych	270 848	422 034	355 034	297 280	155,8	109,8	70,4	83,7
1.3.4.	- pozostałe	267 966	401 164	349 028	277 320	149,7	103,5	69,1	79,5
1.4.	- podatki i opłaty, w tym	27 194	42 028	39 028	23 988	154,5	88,2	57,1	61,5
1.4.1.	- podatki stanowiące źródło dochodów własnych jst	9 993	11 944	11 444	9 397	119,5	94,0	78,7	82,1
1.4.2.	-opłaty za wieczyste użytkowanie gruntów	2 303	3 084	3 084	2 264	133,9	98,3	73,4	73,4
1.4.3.	- opłaty urzędowe	8 046	15 000	12 500	7 865	186,4	97,8	52,4	62,9
1.5.	- wynagrodzenia	3 099 833	3 113 115	3 310 115	3 301 529	100,4	106,5	106,1	99,7
1.5.1.	- osobowe	3 084 803	3 086 415	3 286 415	3 285 196	100,1	106,5	106,4	100,0
1.5.2.	- pozostałe	15 030	26 700	23 700	16 333	177,6	108,7	61,2	68,9
1.6	- ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	640 706	708 736	736 394	690 271	110,6	107,7	97,4	93,7
1.6.1.	- składki na ubezpieczenie społeczne	501 195	514 700	550 473	538 004	102,7	107,3	104,5	97,7
1.6.2.	- składki na Fundusz Pracy oraz Fundusz Solidarnościowy	55 690	61 953	69 563	59 783	111,2	107,4	96,5	85,9
1.6.3.	- świadczenia socjalne	73 698	76 197	76 197	71 958	103,4	97,6	94,4	94,4
1.6.4.	- składki na FEP	0	0	0	0	-	-	-	-
1.6.5.	- inne	10 123	55 886	40 161	20 525	552,0	202,7	36,7	51,1
1.7.	- pozostałe	13 097	46 372	33 372	16 436	354,1	125,5	35,4	49,3
2.	Koszty finansowe	529,3	2 000	2 000	541	377,9	102,2	27,0	27,0
2.1.	- obsługa długu	0	0	0	0	-	-	-	-
2.2.	- inne	529,3	2 000	2 000	541	377,9	102,2	27,0	27,0

3.	Pozostałe koszty	4 602	25 618	16 618	5 217	556,7	113,4	20,4	31,4
IV	WYNIK BRUTTO (II-III)	-222 471	-966 434	-1 032 434	-446 904	434,4	200,9	46,2	43,3
V	OBYWIAZKOWE obciążenia WYNIKU FINANSOWEGO	0	0	0	0	-	-	-	-
VI	WYNIK NETTO (IV-V)	-222 471	-966 434	-1 032 434	-446 904	434,4	200,9	46,2	43,3
VII	Nakłady na budowę, ulepszenie i zakup środków trwałych	312 953	703 762	637 762	341 598	224,9	109,2	48,5	53,6
VIII. Stan na koniec roku									
1.	Środki pieniężne	474 614	56 136	531 646	775 585	11,8	163,4	1 381,6	145,9
2.	Inne aktywa finansowe	1 013 971	0	0	507 119	0,0	50,0	-	-
3.	Należności	34 540	44 884	34 540	42 121	129,9	121,9	93,8	121,9
4.	Zapasy	12 640	8 885	12 639	10 521	70,3	83,2	118,4	83,2
5.	Zobowiązania, w tym	719 198	676 181	719 198	989 032	94,0	137,5	146,3	137,5
5.1	- z tytułu odsetek za nieprzekazane składki do ofe	28 659	0	28 659	24 547	0,0	85,7	-	85,7
Część B.									
	Zobowiązania	719 198	676 181	719 198	989 032	94,0	137,5	146,3	137,5
1	Inne w tym:	719 198	676 181	719 198	989 032	94,0	137,5	146,3	137,5
1.1.	Wymagalne	4,4	0	0	0	0,0	0,0	-	-
1.2.	- z tytułu odsetek za nieprzekazane składki do ofe	28 659	0	28 659	24 547	0,0	85,7	-	85,7
Część C.									
	Zobowiązania wg wartości nominalnej	719 198	676 181	719 198	989 032	94,0	137,5	146,3	137,5
1.	Papiery wartościowe	0	0	0	0	-	-	-	-
2.	Kredyty i pożyczki, w tym zaciągnięte od:	0	0	0	0	-	-	-	-
	- sektora finansów publicznych	0	0	0	0	-	-	-	-
	- wobec pozostałych	0	0	0	0	-	-	-	-
3.	Depozyty	0	0	0	0	-	-	-	-
4.	Inne w tym:	719 198	676 181	719 198	989 032	94,0	137,5	146,3	137,5
4.1.	Zobowiązania wymagalne	4	0	0	0	0,0	0,0	-	-
4.2.	- z tytułu odsetek za nieprzekazane składki do ofe	28 659	0	28 659	24 547	0,0	85,7	-	85,7

Opracowanie własne na podstawie danych z rocznego sprawozdania Rb-40 z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego, zweryfikowanego przez NIK.

¹⁾ Ustawa budżetowa na rok 2021 z dnia 20 stycznia 2021 r. (Dz. U. poz. 190, ze zm).

10.10. ZATRUDNIENIE I WYNAGRODZENIA W ZUS – PAŃSTWOWEJ OSOBIE PRAWNEJ

L.p.	Wyszczególnienie	Wykonanie 2019			Wykonanie 2020			8:5 [%]
		Przeciętne zatrudnienie w etatach	Wynagrodzenia (w tys. zł)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na jeden eat	Przeciętne zatrudnienie	Wynagrodzenia (w tys. zł)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na jeden eat	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Ogółem ZUS ¹⁾	43 977,68	3 084 803,07	5 845,40	42 695,20	3 285 195,87	6 412,11	109,70
1.1.	Centrala (z wyłączeniem Zarządu)	1 532,61	159 132,27	8 652,59	1 538,19	168 986,04	9 155,06	105,81
1.2.	Oddziały ZUS (z wyłączeniem Orzecznictwa Lekarskiego)	41 780,04	2 826 406,69	5 637,47	40 509,79	3 011 459,90	6 194,92	109,89
1.3. ²⁾	Orzecznictwo lekarskie	660,03	97 822,30	12 350,74	642,23	103 356,95	13 411,19	108,59
1.4.	Zarząd	5,00	1 441,81	24 030,19	5,00	1 392,98	23 216,29	96,61

Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych na potrzeby kontroli NIK przez ZUS, który nie sporządza rocznego sprawozdania Rb-70 o zatrudnieniu i wynagrodzeniach. W zestawieniu nie ujęto członków Rady Nadzorczej ZUS, którzy nie są na etatach ZUS.

- 1) Status zatrudnienia określony został w rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 9 stycznia 2018 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej.
- 2) W poz. 1.3 „Orzecznictwo lekarskie” nie uwzględniono Głównego Lekarza Zakładu, który jest jednocześnie Dyrektorem Departamentu Orzecznictwa Lekarskiego. Etat ten uwzględniono w poz. 1.1 Centrala (z wyłączeniem Zarządu).

10.11. WYKAZ PODMIOTÓW, KTÓRYM PRZEKAZANO INFORMACJĘ O WYNIKACH KONTROLI

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Minister Finansów,
8. Minister Rodziny i Polityki Społecznej
9. Komisja Finansów Publicznych Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
10. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
11. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
12. Komisja Polityki Senioralnej Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
13. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych